

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет перекладознавства

Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І.В. Корунця

Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства

КОНФЕСІЙНА ЛЕКСИКА ЯК ОБ'ЄКТ ПЕРЕКЛАДУ
(НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО
СЕРІАЛУ «МОЛОДИЙ ПАПА»)

Студентки групи МПа 54-18
денної форми навчання
факультету перекладачів
спеціальності 035 Філологія,
спеціалізації 035.041 Германські мови і
літератури (переклад включно),
перша – англійська,
освітньо-професійної програми
Перекладознавство: професійно-орієнтований
переклад (англійська мова і друга іноземна мова)
Магдеевої Анастасії Олександрівни

Допущена до захисту
«___» _____ 2019 року

Завідувач кафедри

_____ проф. Ніконова В.Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Науковий керівник:
доктор філологічних наук,
професор Демецька В. В.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ЄКТС _____

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

School of Translation Studies

Korunets Department of English and German Philology and Translation

Master Qualifying Paper in Translation Studies

CONFESSIONAL LEXIS AS AN OBJECT OF TRANSLATION

(CASE STUDY OF SERIES “THE YOUNG POPE”

IN UKRAINIAN TRANSLATION)

Group MPa 54-18
Faculty of translation
Full-time student
Majoring 035 Philology,
Specialization 035.041 Germanic Languages and
Literature (including Translation), English as the
first language, Educational Programme
Translation Studies: Specialized Translation
(English and Second Foreign Language)
Anastasiia O. Mahdeieva

Research supervisor:
V. V. Demetska
Doctor of Science (Translation Studies),
Full professor

Kyiv – 2019

Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І.В. Корунця

Затверджую:

Завідувач кафедри англійської і німецької філології
та перекладу імені професора І.В. Корунця
_____ (підпис)
д.ф.н., проф. Ніконова В.Г.
“10” вересня 2019 р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра з перекладознавства

студента(ки) 2 курсу МПа 54-18 групи факультету перекладознавства КНЛУ
Магдєвої Анастасії Олександрівни
_____ (ПІБ студента)

спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Тема роботи Конфесійна лексика як об’єкт перекладу (на матеріалі перекладу англійськомовного серіалу «Молодий папа»)

Науковий керівник доктор філологічних наук, професор Демецька В.В.

Дата видачі завдання “12” вересня 2018 р.

Графік виконання кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства

№ п/п	Найменування частин і план кваліфікаційної роботи	Графік Виконання	Підписи студента і керівника
1.	Аналіз наукових першоджерел і складання бібліографії	Жовтень 2018 р.	
2.	Написання теоретичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 1)	Листопад 2018 р.	
3.	Добір мовного матеріалу тексту і складання Додатку (100 англійськомовних речень та їх переклад)	Грудень 2018 р.	
4.	Аналіз мовного матеріалу тексту, який досліджується, і написання аналітичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 2)	Березень 2019 р.	
5.	Проведення перекладацького аналізу досліджуваного мовного явища і написання практичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 3)	Травень 2019 р.	
6.	Написання вступу і висновків дослідження, подання завершеної кваліфікаційної роботи науковому керівнику для попереднього перегляду	Вересень 2019 р.	
7.	Попередній захист кваліфікаційної роботи і подання завершеної кваліфікаційної роботи на кафедру	17 жовтня 2019 р.	
8.	Оформлення документації (відгуки) і підготовка презентації до захисту кваліфікаційної роботи	Жовтень 2019 р.	
9.	Захист кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства	Грудень 2019 р.	

Науковий керівник _____ (підпис)

Студент _____ (підпис)

**ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

студента(ки) _____ 2 _____ курсу групи МПа 54-18 факультету перекладознавства спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, **освітньо-професійної програми** Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

_____ Магдєєвої Анастасії Олександрівни
(ПІБ студента)

за темою Конфесійна лексика як об'єкт перекладу (на матеріалі перекладу англійськомовного серіалу «Молодий папа»)

Відповідність кваліфікаційної роботи нормативним вимогам (необхідне позначити √ або +)		
1.	Наявність основних структурних компонентів	_____ усі компоненти присутні , _____ один компонент відсутній _____ декілька компонентів відсутні
2.	Відповідність оформлення, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ незначні помилки в оформленні _____ оформлення неправильне
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам

Особиста думка керівника _____

Кваліфікаційна робота _____ може бути (не може бути)
(ПІБ студента)

рекомендована до захисту

_____ (підпис керівника)

_____ (ПІБ керівника)

” ____ ” _____ 2019 року.

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

студента(ки) _____ 2 _____ курсу групи МПа 54-18 факультету перекладознавства спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

_____ Магдесвої Анастасії Олександрівни
(ПІБ студента)

за темою Конфесійна лексика як об'єкт перекладу (на матеріалі перекладу англійськомовного серіалу «Молодий папа»)

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи — <i>загалом 10 балів</i> (усі компоненти присутні – 10 , один компонент відсутній – 5 , декілька компонентів відсутні – 0)	
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до кваліфікаційної роботи — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи у форматуванні – 8 , незначні помилки в оформленні – 6 , значні помилки в оформленні – 4 , оформлення переважно не відповідає вимогам – 0)	
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки у формулюваннях – 6 , суттєві помилки у формулюваннях – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , несуттєві помилки у формулюваннях – 8 , недостатня кількість проаналізованих іноземних джерел (мін. 30%) – 6 , відсутній критичний аналіз наукових праць – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність власного аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при перекладі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при перекладі й аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність перекладацького аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , неповне висвітлення результатів дослідження – 6 , часткове висвітлення результатів дослідження – 4 , не відповідає результатам дослідження – 0)	

Усього набрано балів: _____

_____ (ПІБ рецензента)

_____ (підпис рецензента)

” _____ ” _____ 2019 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	1
РОЗДІЛ 1	
РЕЛІГІЙНИЙ ДИСКУРС ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	4
1.1 Поняття релігійного дискурсу в перекладознавчій перспективі.....	4
1.2 Конфесійний стиль та особливості його функціонування.....	8
1.3 Лінгвостилістична специфіка перекладу релігійного тексту та конфесійної лексики.....	15
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2	
ЛІНГВІСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОНФЕСІЙНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО СЕРІАЛУ «МОЛОДИЙ ПАПА».....	23
2.1 Семантична системність конфесійної лексики	23
2.2 Засоби творення конфесійної лексики	32
2.3 Функції конфесійної лексики.....	36
Висновки до розділу 2	41
РОЗДІЛ 3	
ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ КОНФЕСІЙНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО СЕРІАЛУ «МОЛОДИЙ ПАПА» В УКРАЇНСЬКОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДАХ.....	43
3.1 Еквівалентний переклад конфесійної лексики.....	43
3.2 Лексичні трансформації як засіб передачі конфесійної лексики при перекладі	45
3.3 Лексико-семантичні трансформації при перекладі конфесійної лексики	51
3.4 Граматичні перекладацькі трансформації та специфіка їх застосування при перекладі конфесійної лексики.....	58
Висновки до розділу 3	62

ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	74
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	74
ДОДАТОК. Приклади конфесійної лексики та їх переклад українською мовою.....	76
SUMMARY	92

ВСТУП

Кваліфікаційну роботу магістра присвячено вивченню конфесійної лексики як об'єкту перекладу на матеріалі перекладу англійськомовного серіалу «Молодий Папа».

В останні десятиліття вчені все більше уваги приділяють розгляду ролі релігії в житті суспільства, оскільки вона є невід'ємним компонентом людської історії на різних етапах її розвитку, формою збереження досвіду, накопиченого попередніми поколіннями. У взаємовідносинах мови і релігії є своя логіка, свої парадокси і драматизм, укладені в глибині людського, в яке йдуть корені мови і релігії. Питанням релігійного дискурсу та, зокрема, конфесійної лексики присвячено чисельні роботи (Н. Д. Бабич, С. В. Блуверберг, О. В. Бобирьова, І. В. Богачевська, Н. О. Боженкова, Ю. Л. Браїлко, І. С. Грималовський, Т. Жалко, В. І. Карасик, А. А. Ковтун, О. С. Ковтунець, Є. А. Кожемякін, Н. О. Кравченко, О. Мирончук, Н. В. Одарчук, Ю. В. Осінчук, Н. В. Піддубна, Н. С. Приходна, Н. В. Пуряєва, Ч. Стед, С. Фіннерн, О. О. Черхава), які намагаються з'ясувати їх сутність та визначальні характеристики.

На сучасному етапі відновився й активно розвивається у конфесійний стиль мови, він проникає все глибше в художню літературу, мову кіно та інші сфери, що зумовлює необхідність передавати таку лексику як компонент іншого твору. Тож разом з дослідженням багатьох питань, пов'язаних з ним, увагу науковців привернула проблема його відтворення при перекладі (Н. В. Білоус, І. І. Валуйцева, Ю. С. Драч, Ю. Найда, Я. А. Ноде, І. Огієнко, К. Райс, Ю. О. Чернишева, Т. Шмігер).

Серіал «Молодий Папа» – провокаційний серіал, що став культурним феноменом, від оscarоносного режисера-візіонера Паоло Соррентіно з Джудом Лоу в головній ролі. У серіалі ексцентричний американський кардинал Ленні Белардо несподівано займає пост Папи Римського. Отримавши таке високе звання під ім'ям Пій XIII, він з першого ж дня свого

правління перевертає вивірене століттями життя мініатюрного Ватикану. Серіал досі не представлено в офіційному українському дубляжу (нааявний лише любительський переклад та переклад у вигляді субтитрів), тому його переклад постає нагальним завданням сучасного перекладознавства.

Отже, **актуальність теми** зумовлена як першочерговістю всебічного вивчення конфесійної лексики як проблеми мовознавства та перекладознавства, так і практичною необхідністю вирішення проблем перекладу серіалу «Молодий Папа» українською мовою.

Мета роботи полягає в дослідженні шляхів адекватного відтворення конфесійної лексики англійськомовного серіалу як типу тексту.

Мета роботи передбачає вирішення таких **завдань**:

- 1) визначити поняття релігійного дискурсу та дослідити релігійний дискурс з позицій перекладознавства;
- 2) охарактеризувати конфесійний стиль та особливості його функціонування;
- 3) вивчити лінгвостилістичні особливості перекладу релігійного тексту та конфесійної лексики;
- 4) представити семантичну системність конфесійної лексики англійськомовного серіалу «Молодий Папа»;
- 5) проаналізувати засоби творення конфесійної лексики англійськомовного серіалу «Молодий Папа»;
- 6) визначити функції конфесійної лексики англійськомовного серіалу «Молодий Папа»;
- 7) дослідити шляхи еквівалентного/адекватного перекладу конфесійної лексики;
- 8) окреслити лексичні, лексико-семантичні та граматичні трансформації як засоби передачі конфесійної лексики при перекладі.

Об'єктом дослідження є англійськомовна конфесійна лексика у серіалі «Молодий Папа» та його субтитрованому перекладі, виконаним Ярославом Прокопенком для спільноти «Чарівний Ліхтар».

Предмет дослідження – семантика, структура, функції, а також засоби перекладу конфесійної лексики у серіалі «Молодий Папа».

Методи дослідження включають семантичний, структурний, етимологічний та прагматичний аналіз при визначенні лінгвістичних характеристик конфесійної лексики у серіалі, а також перекладознавчий аналіз як засіб аналізу особливостей її відтворення в українськомовному перекладі.

Наукова новизна проведеного дослідження зумовлена, у першу чергу, тим, що конфесійна лексика в роботі аналізується на основі новітнього матеріалу – комедійного серіалу про Папу Римського, що розширює аспекти розуміння конфесійної лексики поза суто церковною комунікацією. У роботі визначено функції конфесійної лексики в комедійному серіалі, що також становить новизну для сучасного мовознавства, а перекладознавчий аналіз представляє новизну для практичного перекладу серіалів.

Практична цінність роботи полягає в тому, що вона сприяє подальшому розвитку проблем еквівалентності перекладу у перекладі конфесійної лексики з однієї мови на іншу. Робота також може бути внеском у такі мовні дисципліни, як стилістика та дискурс-аналіз.

Практична цінність дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів у викладанні лекцій з таких предметів, як загальна лінгвістика, лексикологія, стилістика тощо, а також на спеціалізованих курсах з викладання перекладу спеціальної лексики.

Структура кваліфікаційної роботи магістра. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, висновків до всієї роботи, трьох списків використаних джерел, додатку та резюме.

РОЗДІЛ 1

РЕЛІГІЙНИЙ ДИСКУРС ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Поняття релігійного дискурсу в перекладознавчій перспективі

Останнім часом релігійний дискурс почав активно досліджуватися науковцями, адже він є складним утворенням як з точки зору лінгвістики, так і багатьох інших наук, що має специфічну лексику, структурні особливості, здійснює відповідні комунікативні впливи на реципієнта [54: 294]. Через різноманіття конфесій та розвитку суспільства, виникла потреба і у перекладі даного дискурсу. Існують певні труднощі у передачі інформації та збереження цілей релігійного дискурсу, тому, він є об'єктом дослідження і у перекладознавстві.

Перш за все необхідно дати визначення самому поняттю «релігія». Енциклопедичний словник надає наступне визначення: «**релігія** є соціальним явищем тісно пов'язаним з культурою, яке охоплює доктрину, систему істин, що проголошуються і сповідуються певною групою людей, моральні норми та звичаї, кодифікований культ, а також інституції, які визначають та передають доктринні істини, моральні принципи і здійснюють культ» (ХЭС: 400).

У Словнику іншомовних слів О. С. Мельничука можна знайти наступне: «релігія – це форма суспільної свідомості, суть якої полягає у фантастичному, спотвореному відображенні тих сил, що панують над людьми в їхньому повсякденному житті, у відображенні земних сил як надприродних. Релігія є соціально зумовленим і історично перехідним явищем. Крім того, релігія може стати знаряддям гноблення» (СІС: 666).

Поряд з поняттям «релігія» існують ще декілька термінів, які необхідно розкрити. Одним з них є **релігійний текст**, тобто текст релігійного змісту в ситуації релігійної комунікації [49: 5]. У перекладознавстві він

постає об'єктом релігійної комунікації у мові оригіналу, який відтворюється мовою перекладу у межах перекладацької структури, що обумовлена специфічним поглядами, теоріями, науками у відповідний історичний період [5: 95]. Проте, науковці вживають й інші найменування, наприклад, «релігійна комунікація», «релігійний стиль», «релігійно-проповідницький стиль», «конфесійний стиль».

Ми схилиємось до науковців, які використовують термін «релігійний дискурс». **Релігійний дискурс** – це єдність усіх мовленнєвих актів, які відносять до сфери релігії, ситуативного та культурного контекстів, у яких здійснюються ці мовленнєві акти [38: 45].

В. І. Карасик визначає головною метою релігійного дискурсу віру, де людина розуміє відмінність між повсякденним та надприродним світом, не сумнівається в існуванні надприродного світу, визнає існування Бога, довіряє йому та чекає допомоги від нього. Таким чином, В.І. Карасик відносить релігійний дискурс до інституційного [22: 28], тому можна виділити наступну структуру цього дискурсу: жорстка ієрархія основних учасників комунікації (Бог, священник, прихожанин) [27: 62]; хронотоп (місцем є храм, час визначено ходом богослужіння); цінності, тобто віра; норми поведінки; відповідні кліше та звороти [27: 22].

С. В. Блувберг розуміє релігійний дискурс як «особливий тип інституційного дискурсу, спеціалізований клішований різновид спілкування, зумовлений соціальними функціями партнерів і регламентований як за змістом, так і за формою, механізм фіксації священного, сакрального знання, створення на його основі певної моделі поведінки з метою залучення до віри у рамках певної конфесії, за допомогою якої оцінюється поведінка конкретних людей» [7: 14].

Є. О. Кожем'якін стверджує, що релігійний дискурс «регламентований певними історичними та соціокультурними традиціями, смислоутворювальну і смисловідтворювальну діяльність, спрямовану на формування, трансляцію й

зміну догматичного мислення, сакрального світовідчуття та містичного досвіду» [25: 33] .

Н. О. Боженкова дотримується думки, що «у вузькому сенсі релігійний дискурс – сукупність мовленнєвих актів, використовуваних у релігійній сфері; у широкому – набір дій, орієнтованих на залучення людини до віри, а також мовленнєвомисленнєві комплекси, що супроводжують процес взаємодії комунікантів» [10: 17].

На думку А.Г. Салахової, «релігійний дискурс є сукупністю усних і писемних текстів, що обслуговують комунікацію в рамках громадського інституту церкви, й характеризується ієрархією учасників комунікації, певним хронотопом, утвердженням цінностей і норм релігійної комунікації, наявністю чітких цілей та відповідних їм стратегій» [44: URL]. Іншими словами, А.Г. Салахова не допускає існування досліджуваного дискурсу поза церквою.

Е. В. Бобирева розглядає релігійний дискурс у протиставних поняттях «добро – зло», «життя – смерть», «істина – брехня», «божественне – земне» [8: 5].

Однією з ключових особливостей релігійного дискурсу постає наявність Бога, адже Він є **нададресатом**, до якого звернено молитви, сповіді тощо, тобто відбувається процес комунікації [27: 27].

Релігійна комунікація є стереотипізацією текстових форм, жанрових структур, мовних кліше, вона є стійким канонізованим типом кодування. Так, І. В. Богачевська вважає, що «інформація зберігається не в тексті й не отримується адресатом, а знаходиться поза текстом» [9: 119].

Комунікацію у релігійних текстах можна поділити на два типи: людське спілкування та спілкування з Богом, в якому останнє є **монологом** [56: URL]. Безпосередньо Бог не бере участі у процесі комунікації, але у свідомості адресанта (вірянина) відбувається **комунікативний акт** [27: 28].

Можна також виділити **особистісно-орієнтовану комунікацію** – молитву. Головною її метою є спілкування людини з Богом. Молитва не

може існувати без Бога, як і без людини, як основних компонентів. У християнстві дають наступне визначення молитви: «це сходження душі до Бога» або «прохання у Бога належних благ або це бесіда з Богом, а також зустріч Божого і людського устремління». У католицизмі – «людина, заглиблюючись у таємниці Бога і своєю суттю, може досягти молитовного переживання в усіх його виявах, тобто у формі подяки, прохання, благання про прощення і вираження поклоніння». У Катехізисі молитва це «вознесення душі до Бога або прохання про певні блага» [27: 29].

Молитву можна поділити на такі **види**:

- молитва-преклоніння, возвеличення Бога;
- молитва-подяка;
- молитва-прохання;
- молитва про прощення [27: 29].

Крім того, їх розділяють на:

- індивідуальні;
- колективні [27: 29].

Молитви можна поділити за наступними критеріями:

- за способом утілення – внутрішні та зовнішні;
- за адресатом – до Господа, Ісуса Христа, Богородиці;
- за змістом – хвалебні, подячні, прохальні, закликальні, наративні [27: 55].

Крім того, у своєму дослідженні Р. Я. Ваврінчик виокремлює типи дискурсу у релігії: власне релігійний (сакральний) та теологічний. Теологічний дискурс є вченням про Бога, його сутність, буття, дії, які спираються на Святе письмо. За словником, сакральний текст – це знакова система, що передає найважливіші релігійні смисли. Наприклад, до християнських сакральних текстів належать Святе Письмо і Священне Передання; молитовні та літургійні тексти. Сакральний дискурс включає сакральні тексти однієї тематики, а теологічний дискурс є сукупністю

теологічних тематично співвіднесених текстів. Однак, можна стверджувати і про третій тип досліджуваного дискурсу, – мову віруючих [5: 99].

Через розвиток телебачення та Інтернету релігійний дискурс знайшов нове втілення та форму, наприклад, «телеєвангелізм», «інтернет-проповідництво», «віртуальна церква». Варто зазначити, що у такому виявленні у релігійному дискурсі порушуються дві ознаки інституційності: головні учасники комунікації та хронотоп. Учасники комунікації не мають можливості взаємодіяти один з одним, тому що є розбіжності у часі та просторі, що призводить до порушення стосунків між комунікантами [27: 331].

Серед **цілей** релігійної комунікації можна виділити наступні: отримання Божої підтримки, очищення душі, віра та покаєння, пояснення віровчень. До стратегій релігійного дискурсу належать: молитовна, сповідальна, призиваючи, роз'яснювальна, обрядова [21: 270].

Отже, можна стверджувати, що релігійний дискурс відноситься до інституційного дискурсу, на що вказує клішованість структури, ієрархія учасників, хронотоп, певні норми поведінки. Поряд з поняттям «релігійний дискурс» можна зустріти такі поняття, як «релігійний текст» та «релігійна комунікація». Комунікативний акт виражається через спілкування людини з Богом або людини з людиною на релігійні теми. Деякі вчені розмежовують сакральний та теологічний дискурси як типи релігійного. Однак, з розвитком телекомунікації поняття «релігійного дискурсу» дещо змінилося, що призвело і до змін у його структурі.

1.2 Конфесійний стиль та особливості його функціонування.

Поряд з поняттям «релігійний дискурс» існує поняття «конфесійний дискурс», останній має специфічні стильові особливості, адже «**конфесійний текст**» є вужчим поняттям та вказує на приналежність до певної конфесії [11: 4].

Конфесійне мовлення використовується священнослужителями (дияконами, священиками, єпископами) та парафіянами, що вірять в Бога.

Конфесійний стиль має чітку структуру, яка складається з основних та другорядних **мовних засобів**. До них належать засоби різної складності: мікроелементи (словотвірні та формотвірні), лексичні, фразеологічні, синтаксичні елементи, гіперелементи або жанри (молитва, проповідь, псалом, Євангелія) [26: URL].

Виокремлюють наступні **лексичні особливості** конфесійного стилю: тематично специфічна, стандартна, чітко відмежована від лексики інших стилів [17: 15; 19: 99]. Н. Я. Дзюбишина-Мельник виокремлює два **типи конфесійної лексики**:

- поняття християнської віри;
- лексика, яка за стилем пов'язана з конфесійним стилем, але не виражає конфесійних понять [15: 10].

П. С. Дудик виділяє:

- загальні поняття;
- назви рангів священнослужителів;
- назви таїнств та обрядів;
- назви постів;
- назви конфесійних реалій;
- назви неправославних понять [18: 110].

Ю. В. Осінчук досліджує тільки назви богослужінь на обрядів [39: 12].

У свою чергу, Н. В. Пуряєва дотримується такої класифікації:

- назви осіб, задіяних в богослужінні;
- назви предметів, що використовують під час богослужіння, які в свою чергу можна поділити на: назви речей, що використовуються при богослужінні, назви одягу священників, назви священних книг;
- дії які є частиною обрядів;
- місце проведення та його частини;

- хронотоп [42: 10—16].

Існує більш повна класифікація лексичних одиниць у конфесійному дискурсі, яку виділяє О. С. Ковтунець [24: 25]:

- назви основних релігійних течій та їхніх прибічників: *Christianity* (*Christian, Christianization, Christianized, Christianized, Christianized, Christian, Christian*), *Islam* (*Islamism*), *Muslim*; такі слова, як *atheist* або *heretic*, також можна приєднати до цієї групи, хоча вони відносяться до іншої віри;

- назви конфесій на осіб, які до них належать: *Orthodox, Catholic, Greek Catholic*;

- назви споруд: *chapel, monastery, cathedral, temple, cell, church, mosque, synagogue*; у цю групу відносимо назви частин храму: *altar, iconostasis, throne*; та словосполучення з уживанням назв споруд: *the house of God, the holy house, the house of the Lord, the house of faith*;

- назви відправ: *worship, service, evening, prayer service*;

- назви релігійної літератури: *Bible, Gospel, Prayer Book, Psalm, Psalter, Scripture*;

- назви молитов: *prayer, “I believe...”, “Our Father...”*;

- назви образів-святинь: *Holy Spirit, God, Lord, Father, Mother of God, Jesus Christ, Son of God*;

- загальні назви та конкретні імена святих: *apostle, archangel, prophet, saint, apostles Peter and Paul*;

- назви свят: *holiday, initiation, Annunciation, Epiphany*;

- назви постів: *Lenten, Pentecost, fasting, Peter Fasting, Christmas fasting*;

- назви таїнств та їх учасників: *sacrament, wedding / marriage, repentance / confession*;

- церковно-адміністративні назви: *metropolia, parish*; назви церковного управління та духовних посад: *bishop, pastor, priest*;

- шаноблива лексика: *His Beatitude, His Holiness*;

- назви осіб, що працюють при храмі: *palmar, icon painter, choristers*;
- назви церковних атрибутів: *incense, icon*;
- назви, що відносяться до духовної освіти: *academy, seminary, icon painting*;
- назви, що виражають позитивне та негативне ставлення до Бога: *God-fearing, blasphemous*;
- одиниці, що позначають певні релігійні чесноти та не-чеснот: *godly, sinner, apostate*;
- назви дій людини, що пов'язані з вірою: *to pray, repentance*;
- назви релігійної заборони або покаяння: *weaning, atonement*;
- одиниці, що стосуються релігійних сюжетів: *Adam, angel, exalt, the world flood*; та назви темних сил: *devil, hell*;
- назви абстрактних понять: *immortality, sin, evil, morality, wisdom, fear, torment* [24: 25].

Зустрічається велика кількість **маркованих слів**: *relics, shirt, censer, acafast*; складних слів: *liturgy, worship, all-pervading*; слів-символів та словосполучень: *Heavenly Father, the Kingdom of God, the Holy Spirit, the servant of God, Your Eminence, the temple of God* [24: 25].

Існує чисельна кількість **запозичень** з інших мов. Значну частину конфесійної лексики становлять грецькі запозичення. Можна зустріти слова з закінченням *-os*, наприклад, *discos, irmos*; або повністю адаптовані слова, наприклад, *Akathist* (гр. *akathistos*). Зустрічаються запозичення латинського походження, наприклад, *altar, crucifixion* [19: 93].

Поширеною є **синонімія**, де певний тип лексики вживається попарно, наприклад, *glorify, praise; grace, mercy; spotless, immaculate*. Синонімічні одиниці можна об'єднати в групи:

- семантичні синоніми: *The Word of God, The Word Forever, Light from Light; Pure Virgin, Disguised Virgin*;
- стилістичні синоніми: *blessed – happy*;

- семантико-стилістичні: *requests, prayers*;
- ієрархічне: *sin – grave sin, fasting – Christmas fast* [19: 94].

Зустрічається вживання **перифразу**, де у такий спосіб адресат використовує велику кількість мовних засобів, які підтримуються ще й невербальними засобами, щоб досягти своєї мети.

Важливим засобом є **антилексеми**, що виконують функцію зіставлення та протиставлення, наприклад, *life – death, spiritual – corporeal, Christ – antichrist* [19: 95].

Особливо часто зустрічаються **епітети** у конфесійному стилі, вони виконують світоглядно-корегувальну функцію та виражають духовні цінності. Наприклад, у молитвах вони виражають емоції та почуття людини по відношенню до Бога, звеличення: *God Almighty* [19: 98].

Конфесійні слова можуть використовуватися і в інших стилях, деякі з них можуть при цьому змінювати своє значення або набувати нового, переносного значення: *гріх, молитися*. Також, існує нейтральна лексика: *хліб, вода, свічка, чаша*.

Виокремлюють наступні **граматично-стилістичні особливості** конфесійного стилю:

- розповідні речення, синтаксично повні, прості та складні речення;
- синтаксична схожість початкових структур із службовими словами;
- інверсійний порядок слів у реченні та словосполученні, що підсилює урочистість [41: 38].

Виділяючи **підстилі конфесійного стилю**, їх варто класифікувати за інтегральними та диференційними ознаками. Інтеграцією називають об'єднання окремих, раніше ізольованих частин, елементів або функцій в одне ціле. Диференціацією називають розподіл цілого на різні частини та форми [16: URL].

У класифікаціях конфесійного підстилю Л. І. Мацько [32], Н. Д. Бабич [3], І. С. Грималовського [13], П. В. Білоус [6] та Л. В. Левшун [30] співпадають наступні ознаки:

- **підстиль Священного Писання або Біблійний;** висвітлений у Біблії, яка розділена на старозавітні та новозавітні книги. За змістом поділений на законодавчі, історичні, повчальні, пророчі тексти. Основними жанрами є Євангеліє, діяння послання, апокаліпсис, притча, псалом, пісня, гімн. Тексти даного підстилю можна зустріти у Біблії, Євангеліє, Апостоли, Псалтирі, Новому Завіті;

- **літургійний або богослужбовий;** використовується на богослужіннях. До жанрів цього підстилю відносимо молитви, тропарі, кондаки, канони, стихири, антифони, іпакої, кафізми, прокимени, паремії, апостоли, Євангеліє, ікоси, акафісти тощо. Такі жанри об'єднані композиційно та є структурними компонентами, наприклад, літургій, вечірньої, утрени молитви;

- **патрологічний або святооцівський;** цей підстиль представлений у творах учителів церкви та священників.

- **проповідницький;** зустрічається у проповідях, промовах, посланнях тощо. Головною метою є розповісти та розтлумачити вчення;

- **науково-богословський;** використовується у духовних та наукових навчальних закладах, де вивчають релігію. Тексти даного підстилю можна зустріти у підручниках, монографіях, статтях, дисертаціях, лекціях;

- **публіцистичний;** інформує віруючих через Інтернет, телебачення, газети, журнали тощо. До жанрів цього підстилю відносимо репортажі, замітки, інтерв'ю, оголошення тощо;

- **навчально-релігійний;** навчає основам віровчення. Такі тексти можна знайти у Законі Божому та релігійних виданнях;

- **художньо-релігійний;** художньо-релігійні твори, наприклад, коляди, псалми, духовна поезія та проза, твори для дітей;

- **усно-розмовний;** комунікація між священником та віруючим або між священниками тощо [34: URL].

У класифікаціях конфесійного підстилю Л. І. Мацько [32], Н. Д. Бабич [3], І. С. Грималовського [13], П. В. Білоус [6] та Л. В. Левшун [30] диференційними є такі ознаки:

- **агіографічний або житійний**; розповідає про життя святих. Основними жанрами є мучеництво, житіє, сказання, пам'ять, похвала тощо. П. В. Білоус виділяє три типи житійної прози: Четьї Мінеї; проложні житія про життя святих; патерикові житія, тобто життєписи ченців;

- **церковно-правовий**; висвітлюється у правилах святих апостолів, вселенських та помісних соборів та святих отців, деяких судових рішеннях;

- **канцелярський**; мова документів, до жанрових різновидів належать статuti, звіти, накази, розпорядження, листи, прохання, протоколи тощо;

- **паломницький**; орієнтований на релігійне поклоніння, характеризується подорожжю до святих місць, наприклад, «Ходіння ігумена Даниїла у Святу землю»;

- **полемічний**; представляє міжконфесійну дискусію щодо спірних питань;

- **епістолярний**; приватні листи релігійного змісту, наприклад, між священиком та віруючим: вітання, відповідь, запрошення тощо;

- **зовнішньо церковний**; взаємовідносини між різними конфесіями, церквами. У таких текстах йдеться про суспільно-важливі питання. Жанр – звернення [34: URL].

Таким чином, конфесійне мовлення є тематично специфічним, стандартним, з чітко вираженою специфічною лексикою текстом. Особливості лексики полягають у використанні маркованих слів, слів-символів, запозичень з інших мов, часто зустрічається синонімія, перифраз, епітети, антилексеми тощо. Специфіка граматики полягає у використанні розповідних речень, простих та складних речень, інверсії тощо. До основних підстилів конфесійного стилю можна віднести: Біблійний, літургійний,

проповідницький, житійний тощо. Загалом конфесійний стиль має специфічні ознаки за якими його легко ідентифікувати серед інших.

1.3 Лінгвостилістична специфіка перекладу релігійного тексту та конфесійної лексики

Переклад релігійних текстів можна вважати одним із найдавніших перекладів, що займає особливе місце у теорії перекладу. Оскільки головною функцією релігійного дискурсу є залучення людини до віри, існують певні вимоги та стратегії для відтворення текстів з вихідної мови у текстах перекладу [50: 408].

«**Релігійний переклад** – це переклад письменства, яке обслуговує релігійне життя суспільства – від поетичного сприйняття Бога до теоретичного осмислення віри, від молитов і гімнів через проповіді й житія до катехизмів і богословських трактатів» [53: 153]. Таким чином, релігійний переклад охоплює:

- з погляду **жанру**: переклад релігійно-політичних творів, переклад богослужбової літератури, переклад богословських праць;
- з погляду **читача**: конфесійну приналежність, наприклад, у християнстві виділяють переклад православних та католицьких текстів;
- з погляду **мовної орієнтації**: принципи перекладу з вихідної мови, наприклад, переклад Біблії, принципи перекладу цільовою мовою та у певній мовній парі [53: 155].

Існують три етапи перекладу релігійних текстів серед давньоукраїнської літератури:

- переклад священних текстів (біблійних);
- переклад церковної літератури (богослужбові тексти, тобто проповіді, житія тощо);
- переклад богословської літератури (твори Отців церкви, полемічна література, катехізис) [63: 28].

Переклад Біблії вважається одним з найдавніших перекладів, що створив загальні принципи теорії перекладу, які ми використовуємо у сучасних релігійних текстах. Однак, спершу біблійні переклади створювалися в середині Церкви та представляли інтереси церкви. Лише у 19 столітті почали керуватися науково-філологічними принципами перекладу [50: 410].

Аналізуючи переклади релігійного тексту з історичної точки зору, можна стверджувати, що спочатку не звертали уваги на буквальный переклад та помилки, які допускали перекладачі. Згодом, довелося змінити ставлення до перекладу через чисельні інтерпретації релігійних текстів [53: 155].

Я. А. Ноде виділяє декілька **принципів** сучасного перекладу релігійних текстів, які вказують на те, що у перекладі релігійного тексту закладені однакові проблеми перекладу, що і у всіх функціональних текстах:

- переклад релігійних текстів не відрізняється від звичайного перекладу;
- переклад релігійних текстів відкриває іноземну культуру;
- переклад релігійних текстів ґрунтується на особливих цілях і не виконує аналогічних комунікативних функцій у сучасних суспільствах;
- при перекладі більшу увагу звернено на перекладацькі стратегії, а не на встановлення еквівалентності;
- використання описового аналізу перекладів релігійних текстів;
- культурне знання у перекладі релігійних текстів формують епістемологія, герменевтика та релігійність перекладачів [61: 285].

Крім того, різні **жанри релігійного перекладу** вимагають різного ставлення у перекладі. Так, наприклад, у біблійному перекладі варто приділяти увагу дослівному трактуванню, у перекладі богослужбових текстів – поетичності, у перекладі богословських текстів – науковості [62: 45].

Ю. О. Чернишова при перекладі сучасних релігійних текстів з'ясовує дискурсивні функції тексту, адже автор вихідного тексту використовує певну

структуру та мовні засоби, що обумовлюють таку функцію. Разом з тим перекладач з'ясувавши її може підібрати відповідні стратегії та засоби у перекладі [50: 412].

Репрезентативна функція є основною у релігійному дискурсі, оскільки вона відображає релігійну картину світу. Перекладач повинен звертати увагу на процес вираження релігійної картини світу, адже кожна мова відтворила релігійні реалії з урахуванням своїх мовних особливостей.

Можна стверджувати, що переклад релігійних текстів – це переклад текстів про Бога; текстів Бога до людей, тобто власне біблійних текстів; текстів до Бога, тобто молитви, сповідь, тому релігійні тексти мають різні тематичні спрямування та мовні засоби, що виражають їх. Так, наприклад, перекладаючи релігійні тексти з італійської мови, необхідно розмежовувати сакральну та буденну мови. Під сакральним текстом розуміють здатність тексту «сприяти входу реципієнта до світу специфічних сакральних смислів та занурити його у відповідний дискурс» [50: 414].

В. Ю. Лебедев виділяє дві **стратегії** перекладу сакральних текстів: переклад сакрального тексту як сакрального та як літературно-художнього [29: URL].

Крім того, релігійна мова має антонімічний характер, оскільки з одного боку Церква об'єднує людей в одній конфесії та використовує специфічну мову, а з іншого, – вона є відкритою для всіх людей, тому неможливо застосувати один підхід у перекладі релігійних текстів [50: 414].

Щоб відтворити комунікативну функцію у перекладі необхідно враховувати обізнаність реципієнта з релігією вихідної мови. У деяких випадках потрібно використовувати пояснення, коментувати, використовувати синоніми, що допоможе реципієнту зрозуміти інформацію.

До того ж, потрібно враховувати закритість і відкритість релігійних жанрів. До закритих релігійних жанрів належить спілкування з Богом, наприклад, молитви. У перекладах молитов і богословських текстів не використовуються пояснення, та вони не повинні бути повністю зрозумілими

для реципієнта. До відкритих релігійних жанрів належать проповіді, послання, повідомлення у ЗМІ. У цьому випадку перед перекладачем стоїть завдання адаптувати інформацію з урахування обізнаності реципієнта [12: 33].

В основному, релігійний переклад в Україні займається перекладом християнської літератури. І. І. Огієнко вперше визначив теорію релігійного перекладу, спираючись на історично-культурні зв'язки між вихідною мовою та мовою перекладу. До його стратегій перекладу належать:

- враховувати традицію, яку заклала церковнослов'янська біблійна й богослужбова література;
- звертати увагу на особливості тексту, який співається, виголошується чи проказується тихо;
- враховувати гебрейсько-геліністичну поетику;
- уникати власної ампліфікаційної екзегези;
- звир'ятати богослужбову мову із новозавітнім текстом;
- уживати «високий» стиль української мови, але враховувати її милозвучність, чистоту й доступність для широкого читача;
- перекладаючи Службу Божу українською мовою, використовувати назви українських святих, Українську Церкву, українську владу, додавати молитви, національні за своїм змістом [37: 16].

Необхідно зазначити, що тексти релігійного стилю мають більш широкий характер, натомість тексти конфесійного стилю належать до окремих конфесій та мають специфічну лексику [33: 154].

Отже, тексти конфесійного стилю характеризуються своєю виразною лексикою, тому під час перекладу варто зосередити увагу на лексико-семантичні одиниці та способи їх передачі.

У попередньому пункті уже згадувалися класифікації, за якими розділяють конфесійну лексику: основні назви осіб, назви священних служителів, назви церковних свят та таїнств, назви постів, назви релігій

тощо. Крім того, при перекладі варто звернути увагу на марковану лексику, складні слова, перифрази, що виражають піднесеність стилю та його урочистість, а також на фразеологізми та власні назви.

Власні назви становлять значну частину конфесійної лексики та при передачі з ними виникають проблеми. Через переклад, що здійснювався в різний час, різними перекладачами та з різних мов, не враховуючи особливостей мови перекладу, власні назви не можуть просто транскодуватися [69: 119]. Значне використання алюзій призвело до різноманіття перекладів одного і того самого слова, наприклад, *Babel* – *Вавилон*, *Abel* – *Авель*, *Abram* – *Аврам*, *Hober* – *Хорив*. Перифраз також створює труднощі для перекладу: якщо для однієї культури він буде зрозумілим і пізнаваним, то для іншої доведеться застосовувати перекладацькі трансформації [53: 155].

Уживання запозичень з різних мов серед конфесійної лексики зумовлено розгалуженням християнської культури на православну та католицьку культури, де остання в свою чергу розділяється на греко-католицьку та римо-католицьку; та історичним формуванням цих культур. Релігійна українська мова насичена архаїзмами, тому при перекладі, наприклад, з італійської мови, яку часто можна зустріти у релігійному дискурсі, перекладач може використовувати архаїчні лексеми [50: 414].

Релігійний переклад охоплює переклад богослужбової літератури та богослужбових праць з урахуванням конфесійної приналежності реципієнта. Через різноманітність жанрів релігійного стилю застосовуються різні підходи у перекладі, адже одні тексти потребують художнього перекладу, інші – можуть обмежитись і буквальним.

На сучасному етапі переклад релігійних текстів спирається на різноманітні функції релігійного дискурсу, які у свою чергу можуть змінити цілі перекладу. Крім того, враховують відкритість та закритість жанрів до читача (слухача).

У сучасному українському релігійному перекладі спираються на історично-культурні зв'язки між мовами та враховують національні особливості.

Крім того, необхідно висвітлити особливості **перекладу кінофільму**, адже наше дослідження проводиться на матеріалі серіалу. З появою кінематографу виникла потреба відтворення та адаптації фільмів для іншомовних культур. Проблема кінотекстів є найактуальнішою для сучасної теорії та практики перекладу [51: URL].

Лінгвістична система кінотексту як предмет кіно та відеоперекладу включає в себе:

- титри і написи, що є складовою частиною фільму;
- усну складову (вербальне мовлення акторів, закадровий текст, пісня тощо) [14: 29].

Тому при перекладі потрібно враховувати не лише особливості самого тексту, але й такі аспекти, як наприклад, стиль усього фільму; картинку, що бачить реципієнт в той чи інший момент; музичне оформлення сцен.

При зіставленні англомовних та україномовних творів та їх перекладів проблеми з'являються на лексичному, граматичному та жанрово-лексичному рівнях [58: 114]. Лінгвісти приділяють велику увагу ролі емоційно-оцінної лексики в структурі кінотвору. Можна стверджувати, що такий текст є поліфункціональним, адже є велика кількість різних функцій тексту, таких як естетична, комунікативна, експресивна, прагматична.

Специфікою кінематографічного тексту є те, що в мові кіно використовуються елементи всіх стилів. Усі засоби взаємодіють для вираження естетичного змісту через художні образи. На лексичному рівні у стилі кінематографічного тексту використовую слова з переносним значенням, що стають основою тропів, емоційно забарвленими словами, фразеологічними одиницями тощо [4: 14]. На граматичному рівні виникають проблеми через відмінність граматичних структур мов, адже англійська мова є аналітичною, де граматичні відношення у реченні передаються вільними

граматичними морфемами, а українська мова – флективна, де граматичні значення та відношення передаються за допомогою зв'язаних морфем флексій [1: URL]. Крім того, необхідно враховувати стилістичний аспект мови, що викликає труднощі через національні особливості стилістичних систем мов [68: 1487]. Перш за все перекладач повинен прагнути відтворити функцію прийому, а не сам прийом [1: URL].

Отже, дослідження показало, що переклад релігійних текстів – це переклад письменства, яке обслуговує релігійне життя суспільства. Переклад релігійних текстів повинен враховувати особливості жанру, читача, мовну орієнтацію тексту, а особливо – його лексичні особливості. Релігійний переклад підкоряється низці принципів: він не відрізняється від звичайного перекладу, відкриває іноземну культуру, ґрунтується на особливих цілях і не виконує аналогічних комунікативних функцій у сучасних суспільствах, культурне знання у перекладі релігійних текстів формують епістемологія, герменевтика та релігійність перекладачів.

Висновки до розділу 1

Релігія – це форма суспільної свідомості, суть якої полягає у фантастичному, спотвореному відображенні тих сил, що панують над людьми в їхньому повсякденному житті, у відображенні земних сил як надприродних. Релігія є соціально зумовленим і історично перехідним явищем. Крім того, релігія може стати знаряддям гноблення. Релігійний дискурс відноситься до інституційного дискурсу, йому характерні клішованість структури, ієрархія учасників, хронотоп, певні норми поведінки. Комунікативний акт у релігійному дискурсі виражається через спілкування людини з Богом або людини з людиною на релігійні теми.

Поряд з поняттям «релігійний дискурс» існує поняття «конфесійний дискурс», останній має специфічні стильові особливості, адже «конфесійний текст» є вужчим поняттям та вказує на приналежність до певної конфесії.

Конфесійне мовлення є тематично специфічним, стандартним, з чітко вираженою специфічною лексикою текстом. Особливості лексики полягають у використанні маркованих слів, слів-символів, запозичень з інших мов, часто зустрічається синонімія, перифраз, епітети, антилексеми тощо. Основними підстилями конфесійного стилю є: Біблійний, літургійний, проповідницький, житійний тощо.

Переклад релігійних текстів – повинен враховувати особливості жанру, читача, мовну орієнтацію тексту, а особливо – його лексичні особливості. Релігійний переклад підкоряється низці принципів: він не відрізняється від звичайного перекладу, відкриває іноземну культуру, ґрунтується на особливих цілях і не виконує аналогічних комунікативних функцій у сучасних суспільствах, культурне знання у перекладі релігійних текстів формують епістемологія, герменевтика та релігійність перекладачів. Такі тексти можуть перекладатися як сакральні та як літературно-художні. Основні труднощі при перекладі конфесійної лексики зумовлені наявністю серед неї власних назв, запозичень та реалій.

РОЗДІЛ 2
ЛІНГВІСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОНФЕСІЙНОЇ
ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО
СЕРІАЛУ «МОЛОДИЙ ПАПА»

2.1 Семантична системність конфесійної лексики

Система конфесійної лексики, яка є однією із найстарших у світі лексичних систем, характеризується стійкістю семантичних зав'язків між її компонентами. Відповідно, конфесійну лексику англійськомовного серіалу «Молодий Папа» також можна представити як систему, яка складається із окремих, але взаємопов'язаних лексико-семантичних груп. У серіалі виділено такі лексико-семантичні групи конфесійної лексики:

1) **Бог** як центральна фігура релігійного дискурсу, **святі та божественні сутності**:

- *God: (1) I'm here for one very simple reason. To not forget anyone. God does not leave anyone behind (YP1: 00:07:50–00:08:02);*

- *Mary, virgin and mother: (7) Like Mary, virgin and mother. Like man, good and evil (YP1: 00:11:44–00:11:49);*

- *His mercy: (19) May God, who has enlightened every heart, help you to know your sins and trust His mercy (YP1: 00:15:42–00:15:48);*

- *Holy Spirit: (24) Speaking of the Holy Spirit, what do you think? Did He illumine the cardinals? (YP1: 00:16:47–00:16:51);*

- *Our Lady of Lourdes: (33) A replica of the grotto of Our Lady of Lourdes. It's being restored (YP1: 00:27:59–00:28:04);*

- *guardian angel: (48) And four... Sister Mary will also look after you. She will oversee all your activities and report directly back to me. She will be your guardian angel (YP1: 00:41:10–00:41:27);*

- *Saint Augustine: (64) Look joyfully upon him, and remember what Saint Augustine said: “If you want to see God, you have the means to do it” (YP2: 00:23:35–00:23:47);*

- *Lord: (75) And if I have abused my power, I ask You to take it from me now. Forgive me, Lord, illumine me (YP3: 00:07:55–00:07:59);*

- *God Almighty: (100) God Almighty, what atrocity can I have committed to deserve that? (YP10: 00:05:17–00:05:18)*

2) божественна природа явищ навколо людини:

- *divine: (2) We've forgotten the women and children, who will change this world with their love and their kindness. And with their marvelous, divine disposition to play (YP1: 00:08:23–00:08:38);*

- *one in three and three in one: (6) Who are you, Lenny? I am a contradiction. Like God. One in three and three in one (YP1: 00:11:34–00:11:44);*

- *earth order: (17) Where there are formal relationships there are rites and where there are rites the earth order reigns (YP1: 00:15:12–00:15:20);*

- *divine providence: (65) Let's not forget that Pius XI considered Mussolini to be a man of divine providence (YP2: 00:25:43–00:25:49);*

- *God's plan: (69) What do you see? – God's plan. A complex architecture that depends on you, Your Holiness (YP2: 00:40:15–00:40:58);*

- *mystery: (84) Absence is presence. These are the fundamentals of mystery (YP3: 00:25:57–00:26:07);*

- *holy hell: (92) In light of the statements made at the press conference, newspapers around the world have just begun to unleash holy hell (YP3: 00:35:56–00:36:06);*

3) представники духовенства як виразники Божої волі:

- *papacy: (8) Today Pio XIII's papacy begins (YP1: 00:11:51–00:11:55);*

- *Pontiff: (9) Cardinals are still in Vatican City, and they will leave Rome only after the new Pontiff's first homely (YP1: 00:11:55–00:12:03);*

- *Cardinal: (11) Cardinal Ozolins and Cardinal Aguirre slapping each other, and I said the most outrageous things to the crowd in Saint Peter's Square (YP1: 00:13:06–00:13:14);*
- *Sister: (13) Holy Father, while you wait, may I present Sister Bice, from Nepi, in delightful province of Lazio (YP1: 00:13:44–00:13:52);*
- *missionary: (14) When she was young, she was a missionary in India and fortunately for us, she speaks a good English (YP1: 00:13:58–00:14:01);*
- *Naples trinity: (31) Here's what I want you to do. Behold the Naples trinity, Federico (YP1: 00:23:08–00:23:37);*
- *cardinalship: (55) The cardinalship, my dear. Which is much more respectable;*
- *nun: (57) No! If I hadn't become a nun, I never would have raised my two precious jewels: you and Lenny (YP2: 00:03:08–00:03:16);*
- *missionary priest: (58) The Pope is a jewel. I'm just a bungling missionary priest (YP2: 00:03:17–00:03:20);*
- *the Archbishop: (61) Did you know that when the Archbishop of Boston would visit Harvard, he'd boast to everyone that he never washed his feet? (YP2: 00:06:58–00:07:06);*
- *Vicar: (80) I, Pius XIII, Bishop of Rome, Vicar of Jesus Christ, Successor of the Prince of the Apostles, Supreme Pontiff of the Universal Church, Primate of Italy, Archbishop and Metropolitan of the Province of Rome, Sovereign of the State of Vatican City, and Servant of the Servants of God, wish to inform you of my total indifference to your doubts and criticism (YP3: 00:22:56–00:23:09);*
- *divine status: (82) Is this Pope claiming divine status? (YP3: 00:23:16–00:23:19);*
- *the man of the Providence: (95) In truth, the Holy Spirit... You were not supposed to be the man of the Providence, you were supposed to be the Pope of compromise (YP3: 00:38:10–00:38:25);*

• *Patriarch: (99) How did it go with the Patriarch of Moscow?*
(YP10: 00:04:46–00:04:49);

4) **паства** як група людей, що потребує допомоги духовенства і божественної сутності:

• *dear children: (4) In short, my dear, dear children, not only have we forgotten to play, we have forgotten to be happy* (YP1: 00:10:11–00:10:23);

• *Catholics: (25) Do you really believe that the Holy Spirit elects the Pope? – We Africans, no, but we Catholics, yes, that is what we believe* (YP1: 00:16:55–00:17:03);

• *the faithful: (36) The press and the faithful who are coming here from every corner of the globe were all convinced that you were going to deliver your homily today* (YP1: 00:33:09–00:33:19);

• *good Christian: (38) She made me a good Christian. A great Christian!*
(YP1: 00:36:18–00:36:20);

• *lost souls: (66) But I've come to the right place, though: a city state filled with lost souls who have never really lived* (YP2: 00:34:01–00:34:08);

• *abandoned strays: (70) Without God... you are as good as dead. Dead, abandoned strays wandering the streets* (YP2: 00:51:15–00:51:27);

• *churchgoers: (77) I'm an orphan. And orphans are never young. But the majority of the churchgoers are not orphans* (YP3: 00:16:37–00:16:47);

• *lost man: (96) And you, outside of these walls, will be a lost man, because you are a fearful man* (YP3: 00:51:21–00:51:30);

5) **церква** як центральна релігійна організація та її інститути:

• *Church: (5) I'm the Pope, and you, Lenny, are no longer a member of the Church* (YP1: 00:11:00–00:11:09);

• *Curia: (27) Me? The entire Curia, a good number of nuns and priests, as well as several lay employees who work in Vatican City* (YP1: 00:21:29–00:21:41);

- *confessional*: (29) *Whatever you wish, Holy Father. Tell me. – Come then, I'll tell you in the confessional* (YP1: 00:22:41–00:22:46);
- *confessional booths*: (30) *Confessional booths are so beautiful. They look like little mountain huts* (YP1: 00:22:47–00:22:53);
- *orphanage*: (37) *You're exactly right, Voiello. She's central. Sister Mary took me in at her orphanage when I was 7 years old, she raised me and she loved me* (YP1: 00:36:07–00:36:18);
- *the College of Cardinals*: (39) *As you wish, Holy Father. Then, of course, there is the matter of drafting and delivering your address to the College of Cardinals* (YP1: 00:36:41–00:36:50);
- *congregations*: (42) *The prefects of the various congregations are of course eager to see you with their own eyes* (YP1: 00:37:12–00:37:18);
- *the Congregation for the Clergy*: (43) *No, now. First off, I want to meet the Prefect for the Congregation for the Clergy* (YP1: 00:37:23–00:37:50);
- *papal palace*: (44) *Holy Father, Holy Father, smoking is not allowed in the papal palace!* (YP1: 00:38:39–00:38:44);
- *basilica*: (48) *Three: the Vatican must immediately buy back the papal tiara from the basilica in Washington DC, which my predecessors, who favoured sobriety over tradition, imprudently let go* (YP1: 00:40:55–00:41:09);
- *incense*: (59) *Don't you like it here? – This place smells like incense and death* (YP2: 00:04:03–00:04:05);
- *the Vatican coffers*: (60) *At the risk of seeming too materialistic, Your Eminence, do you know how much the Vatican coffers lose for every day that passes without any new papal merchandizing on the market?* (YP2: 00:04:50–00:05:00);
- *Apostolic Palace*: (86) *Haven't you ever been in the Apostolic Palace before?* (YP3: 00:30:40–00:30:43);

- *seminaries: (90) Among the many things that are fair, let's also remember that the American seminaries run by Kurtwell provide forty percent (YP3: 00:34:56–00:35:05);*

- *Vatican Curia: (94) Are you telling me that you're behaving irrationally with the faithful, the Vatican Curia, and the mass media because you were kept out of the loop on the behind-the-scenes machinations that led to your election? (YP3: 00:37:40–00:37:52);*

6) БОГОСЛУЖІННЯ як процес наближення до Бога:

- *mass: (3) To divorce, to let nuns say mass, to make babies in all the ways science has discovered and will continue to discover (YP1: 00:10:00–00:10:15);*

- *homily: (35) Well, Holy Father, if you agree, I would like to start with our top priorities. The most urgent of them all is your first homily in Saint Peter's Square (YP1: 00:32:40–00:32:52);*

- *Conclave: (52) It's as if time were dead. Speaking of that time, the other day, during the Conclave, I read an Italian newspaper (YP1: 00:45:19–00:45:31);*

- *atone: (71) Help me, God. Help me atone for all the wrong I'll have to do in order to save the Church (YP2: 00:53:44–00:53:50);*

- *speech of thanks: (88) Holy Father, I am sure that there is no need to remind you that the cardinals are expecting your speech of thanks and to be sent home (YP3: 00:34:22–00:34:29);*

7) ОФІЦІЙНІ ЗВЕРТАННЯ до представників духовенства:

- *Your Holiness: (10) Not knowing your tastes, Your Holiness, we took the liberty of preparing a little of everything (YP1: 00:12:31–00:12:35);*

- *Holy Father: (15) Well, my sweet Holy Father, now what is it you would like to have for your lunch? (YP1: 00:14:04–00:14:09);*

- *Mother: (16) Mother... Let me explain something to you, that you, in your long life, have not yet had the occasion to understand (YP1: 00:14:29–00:14:38);*

- *His Eminence the Cardinal Secretary of State: (18) Your Holiness, His Eminence the Cardinal Secretary of State and the Prefects of the Various*

Congregations can't wait to make your acquaintance and to welcome you (YP1: 00:15:25–00:15:35);

- *Eminence: (32) Forgive me, Eminence, but that was a good one. – You should laugh, but in proportion (YP1: 00:24:09–00:24:14);*

- *Father and Mother of the entire Catholic Church: (34) From now on, you are Pope Pius XIII, Father and Mother of the entire Catholic Church (YP1: 00:31:02–00:31:13);*

- *Blessed Father: (76) Blessed Father, this is a very useful object, but only if you open it (YP3: 00:15:26–00:15:33);*

8) **людські чесноти:**

- *full of goodness: (50) And it had the effect of creating a son full of goodness (YP1: 00:43:05–00:43:07);*

- *goodness: (51) I've inquired about you. Everyone tells me you are a shining example of goodness (YP1: 00:43:07–00:43:12);*

- *to elevate ourselves: (63) Whereas here, in the Vatican, we try to elevate ourselves (YP2: 00:10:48–00:40:52);*

- *licit: (72) Lord, I don't care with what means, licit or illicit, they're all fine, I don't care about the Holy Spirit, whether He illumines me or not (YP3: 00:01:17–00:01:29);*

- *loving my neighbor as myself: (73) I don't care if you think I'm weak, or a scoundrel, I don't care about loving my neighbor as myself, I will never love my neighbor as myself (YP3: 00:01:37–00:01:47);*

- *infallibility: (81) In light of which I deem it necessary to reiterate my infallibility in contrast to your human fallibility (YP3: 00:23:09–00:23:16);*

9) **людські гріхи та покарання за них:**

- *heresies: (12) In the meantime would Your Holiness care for a regular Diet Coke? – Let's not utter heresies, Domen (YP1: 00:13:34–00:13:41);*

- *sin: (20) Tommasino, don't waste my time. My sins have to do with high finance and diplomacy (YP1: 00:15:49–00:15:55);*

• *impure thoughts*: (22) *I've had impure thoughts. – About who?*
(YP1: 00:16:01–00:16:05);

• *penance*: (23) *Impure and gerontophilic thoughts about a statue... – What sort of penance can I assign for that?* (YP1: 00:16:16–00:16:24);

• *devil incarnate*: (26) *I've never really trusted Voiello myself. He's the devil incarnate* (YP1: 00:17:42–00:17:47);

• *wickedness*: (49) *She was a woman who did not scorn wickedness*
(YP1: 00:43:00–00:43:03);

• *to lower yourselves*: (62) *And Harvard is a place in decline, where you were taught to lower yourselves* (YP2: 00:10:40–00:40:42);

• *sinned by presumption*: (74) *And if I've sinned by presumption, I ask Your forgiveness now* (YP3: 00:07:39–00:07:42);

• *bottomless vanity*: (78) *He needs you and you refuse to help him in the name of your bottomless vanity* (YP3: 00:21:27–00:21:31);

• *ravaged conscience*: (79) *You will answer for this, before God and in your ravaged conscience* (YP3: 00:21:31–00:21:33);

10) релігійна діяльність і окремі дії:

• *confess*: (21) *Even if I were to confess them, you wouldn't understand a thing* (YP1: 00:15:55–00:15:57);

• *eminency*: (28) *You must do something very important for the eminency of your pontiff* (YP1: 00:22:37–00:22:41);

• *adulation of the masses*: (46) *I will take care of worldly matters, travel, adulation of the masses, celebrations* (YP1: 00:40:13–00:40:15);

• *the alms box*: (56) *I should have followed my instincts and broken open the alms box and then spent all the money on a good plastic surgeon*
(YP2: 00:02:59–00:03:06);

• *Charity*: (67) *Did you really think I'd accept your charity? – Charity? I don't have the power to make you pope, Michael* (YP2: 00:38:03–00:38:09);

- *resign*: (68) *It's not true that you don't have the power to make me pope. You do. –What? – Resign. I'll win in the next Conclave* (YP2: 00:38:10–00:38:21);
- *perceive*: (87) *Because it's not enough to just love it, you also need to perceive it* (YP3: 00:32:05–00:32:19);
- *to baptize*: (91) *On Thursday, the Holy Father is scheduled to baptize ninety children from all over Europe* (YP3: 00:35:37–00:35:43);

11) **власні назви**, важливі для розвитку релігії: *Vatican*: (40) *They're all still here. They will not leave the Vatican until you address them* (YP1: 00:36:50–00:36:55);

12) теорія релігії:

- *encyclical*: (41) *Later. In the office of the Secretary, we have been wondering if the Holy Father would care to provide us with some indications regarding the draft of an encyclical* (YP1: 00:36:57–00:37:10);
- *theology*: (45) *You will be in charge of politics, finance, theology, appointments and promotions* (YP1: 00:40:04–00:40:13);
- *the secret of the confessional*: (53) *Your Holiness, I'm just a poor, simple priest, and the secret of the confessional is the only respectable thing I have* (YP1: 00:49:17–00:49:27);
- *dogmatically*: (83) *And by virtue of the prerogative, which is dogmatically sanctioned by the supremacy of the Roman Pontiff, I will not tolerate any delays or compromises as I carry out my plan* (YP3: 00:23:22–00:23:36).

Отже, дослідження демонструє, що система лексичних одиниць конфесійної лексики у серіалі представлена 12 лексико-семантичними групами (табл. 2.1). Основними лексико-семантичними групами одиниць конфесійної лексики є «представники духовенства» (17%), «церква та її інститути» (16%), «гріхи та покарання за них» (12%), «Бог, святі та божественні сутності» (9%), «паства» (8%) та «релігійна діяльність і окремі дії» (8%).

Лексико-семантичні групи конфесійної лексики англійськомовного серіалу «Молодий Папа»

Лексико-семантична група	Кількість	Частка
Бог, святі та божественні сутності	9	9%
божественна природа	7	7%
представники духовенства	17	17%
паства	8	8%
церква та її інститути	16	16%
богослужіння	5	5%
офіційні звертання	7	7%
чесноти	6	6%
гріхи та покарання за них	12	12%
релігійна діяльність і окремі дії	8	8%
власні назви	1	1%
теорія релігії	4	4%
Загальна кількість	100	100%

Менш розповсюдженими групами є «божественна природа» (7%), «офіційні звертання» (7%), «чесноти» (6%), «богослужіння» (5%), «теорія релігії» (4%) та «власні назви» (1%).

2.2 Засоби творення конфесійної лексики

Конфесійна лексика найчастіше твориться на основі загальноживаної лексики. У серіалі «Молодий Папа» спостерігаються такі засоби творення конфесійної лексики:

1) **прості слова**, які уже існують у мові на позначення релігійних об'єктів а явищ: (1) *God*; (2) *divine*; (5) *Church*; (7) *virgin*; (7) *mother*; (20) *sin*; (21) *confess*; (27) *Curia*; (57) *nun*; (63) *elevate*; (67) *charity*; (85) *sacrifice*; (85) *suffering*; (87) *perceive*;

2) **власні назви**:

- **імена**: (7) *Mary*; (64) *Saint Augustine*;

- **географічні назви:** (40) *Vatican*;

3) суфіксація:

-acy: (8) *paracy* ← *papa* + *-acy*;

-ary: (14) *missionary* ← *mission* + *-ary*;

-cy: (28) *eminency* ← *eminent* + *-cy*;

-age: (37) *orphanage* ← *orphan* + *-age*;

-ion: (42) *congregations* ← *congregate* + *-ions*;

-ness: (49) *wickedness* ← *wicked* + *-ness*; (51) *goodness* ← *good* + *-ness*;

-ship: (55) *cardinalship* ← *cardinal* + *-ship*;

-tically: (83) *dogmatically* ← *dogmat* + *-tic* + *-al* + *-ly*;

-ical: (98) *diabolical* ← *diablo* + *-ic* + *-al*;

4) префіксація:

- *arch-*: (61) *archbishop* ← *arch-* + *bishop*;

- *re-*: (68) *resign* ← *re-* + *sign*;

5) **префіксально-суфіксальний спосіб:** (81) *infallibility* ← *in-* + *fall* + *-ibility*;

6) **скорочення:** (29) *confessional* ← *confessional booth*;

7) **словоскладання:** (77) *churchgoer* ← *church* + *goer*;

8) **запозичення із інших мов:**

- французької: (3) *mass*; (9) *Pontiff*; (35) *homily*; (45) *theology*; (59) *incense*; (91) *baptize*;

- латинської: (11) *Cardinal*; (12) *heresy*; (47) *basilica*; (90) *seminar*; (99) *Patriarch*;

- італійської: (52) *Conclave*;

9) **переосмислення загальноживаної лексики:** (13) *sister* «сестра як духовне звання» ← «сестра як член сім'ї»; (16) *mother* «мати як звернення до жінки-священнослужителя» ← «мати як член сім'ї»; (71) *atone* «спокутувати провину перед Богом» ← *atone* «загладжувати провину перед іншою людиною»; (72) *licit* «праведний» ← *licit* «дозволений»; (72) *illicit*

«неправедний» ← *illicit* «недозволений»; (75) *Lord* «Бог» ← *Lord* «лорд, правитель»; (84) *mystery* «таїнство» ← *mystery* «загадка»;

10) **конверсія**: іменник (25) *Catholic* ← прикметник *Catholic*; іменник (36) *the faithful* ← прикметник *faithful*; іменник (41) *encyclical* ← прикметник *encyclical*; дієслово (62) *to lower* ← прикметник *lower*.

Характерною особливістю словосполучення конфесійної лексики є відтворюваність у релігійному дискурсі для вираження конкретного поняття, що пов'язано зі стійкістю його структури. Словосполучення, що позначає певне конфесійне поняття, є стійким лише у межах даної понятійної системи.

Основними схемами утворення **двокомпонентних словосполучень** є наступні:

- «займенник + іменник»: (10) *Your Holiness*; (19) *His mercy*;
- «прикметник + іменник»: (4) *dear children*; (15) *Holy Father*; (22) *impure thoughts*; (24) *Holy Spirit*; (38) *good Christian*; (44) *papal palace*; (54) *Scarlet robes*; (65) *divine providence*; (66) *lost souls*; (70) *abandoned strays*; (78) *bottomless vanity*; (82) *divine status*; (86) *Apostolic Palace*; (89) *papal tiara*; (92) *holy hell*; (96) *lost man*;
- «іменник + іменник»: (17) *earth order*; (39) *the College of Cardinals*; (46) *adulation of the masses*; (48) *guardian angel*; (53) *secret of the confessional*; (56) *alms box*; (58) *missionary priest*; (80) *Prince of the Apostles*; (88) *speech of thanks*; (93) *the path to paradise*; (95) *the man of the Providence*; (43) *the Congregation for the Clergy*;
- «іменник + прикметник»: (26) *devil incarnate*; (100) *God Almighty*;
- «власна назва + іменник»: (31) *Naples trinity*; (60) *Vatican coffer*; (69) *God's plan*; (94) *Vatican Curia*;
- «дієслово + іменник»: (74) *sinned by presumption*;
- «дієприкметник минулого часу + іменник»: (76) *Blessed Father*; (79) *ravaged conscience*.

Трикомпонентні словосполучення творяться за схемою «займенник + іменник + іменник»: (33) *Our Lady of Lourdes*.

В окремих випадках конфесійна лексика у серіалі «Молодий Папа» представлена **фразами**, які нагадують сталі вирази, однак не є такими. Такі фрази просто імітують сталі вирази релігійного дискурсу:

- (6) *one in three and three in one* «один у трьох і троє в одному; триєдинство Бога»;
- (18) *His Eminence the Cardinal Secretary of State* «Його Преосвященство Кардинал»;
- (34) *Father and Mother of the entire Catholic Church* «батько й мати католицької церкви»;
- (50) *full of goodness* «повний хороших намірів»;
- (73) *loving my neighbor as myself* «любити ближнього так же, як і самого себе».

Отже, дослідження демонструє, що система лексичних одиниць конфесійної лексики у серіалі представлена 4 структурними групами, кожна із яких характеризується власними засобами творення (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Структурні групи конфесійної лексики англійськомовного серіалу
«Молодий Папа»

Засоби творення	Кількість	Частка
1. Однокомпонентні одиниці	55	55%
прості слова	15	15%
власні назви	3	3%
афіксація	13	13%
скорочення	1	1%
словоскладання	1	1%
запозичення	11	11%
переосмислення	7	7%
конверсія	4	4%

Засоби творення	Кількість	Частка
2. Двокомпонентні одиниці	39	39%
займенник + іменник	2	2%
прикметник + іменник	16	16%
іменник + іменник	12	12%
іменник + прикметник	2	2%
власна назва + іменник	4	4%
дієслово + іменник	1	1%
дієприкметник минулого часу + іменник	2	2%
3. Трикомпонентні одиниці	1	1%
займенник + іменник + іменник	1	1%
4. Фрази	5	5%
Загальна кількість	100	100%

Таким чином, конфесійна лексика у серіалі «Молодий Папа» представлена здебільшого однокомпонентними одиницями (55%) – простими словами (15%), словами, утвореними з використанням афіксації (13%), та запозиченнями (11%). Двокомпонентні одиниці спостерігаються у 39% проаналізованих випадків. Основними схемами творення двокомпонентних одиниць є «прикметник + іменник» (16%) та «іменник + іменник» (12%). Найменш частотними є фрази (5%) та трикомпонентні одиниці (1%).

2.3 Функції конфесійної лексики

Функціонування конфесійної лексики виходить за межі догматичних текстів та культу і розповсюджується на всі мовленнєві практики конфесійної спільноти (конфесіону), зокрема такі, що зображуються в художній дійсності.

Конфесійна лексика в серіалі може виконувати різні функції, залежно від особливостей мовця та його підходу до такої лексики. Тому дослідження функцій сленгу у серіалі «Молодий Папа» потребує окремої уваги.

Оскільки сюжет серіалу сконцентровано навколо служителів католицької церкви, то конфесійна лексика, що використовується у серіалі, виконує, перш за все, **номінативну функцію** – іменування об'єктів і явищ релігійного світу. Зокрема, конфесійна лексика використовується для іменування посад персонажів серіалу: (9) *Cardinals are still in Vatican City, and they will leave Rome only after the new Pontiff's first homely* (YP1: 00:11:55–00:12:03), а також звертання до інших персонажів, що не належать безпосередньо до церкви, але пов'язані з нею: (4) *In short, my dear, dear children, not only have we forgotten to play, we have forgotten to be happy* (YP1: 00:10:11–00:10:23).

Номінативна функція конфесійної лексики в серіалі також презентується через іменування основних божественних істот, наприклад: (1) *I'm here for one very simple reason. To not forget anyone. God does not leave anyone behind* (YP1: 00:07:50–00:08:02); (7) *Like Mary, virgin and mother. Like man, good and evil* (YP1: 00:11:44–00:11:49).

Номінативна функція також є важливою, коли конфесійна лексика використовується на позначення окремих дій: *Even if I were to confess them, you wouldn't understand a thing* (YP1: 00:15:55–00:15:57); подій: (35) *Well, Holy Father, if you agree, I would like to start with our top priorities. The most urgent of them all is your first homily in Saint Peter's Square* (YP1: 00:32:40–00:32:52); (3) *To divorce, to let nuns say mass, to make babies in all the ways science has discovered and will continue to discover* (YP1: 00:10:00–00:10:15); місць у церкві: (30) *Confessional booths are so beautiful. They look like little mountain huts* (YP1: 00:22:47–00:22:53).

Наступна функція конфесійної лексики у серіалі «Молодий Папа» – **ідентифікуюча**, що дозволяє віділити прибічників релігії серед інших людей. У першу чергу, ця функція реалізується у використанні звернень до осіб, які мають певні посади у релігійній сфері: (10) *Not knowing your tastes, Your Holiness, we took the liberty of preparing a little of everything* (YP1: 00:12:31–00:12:35); (15) *Well, my sweet Holy Father, now what is it you would like to have*

for your lunch? (YP1: 00:14:04–00:14:09); (16) *Mother... Let me explain something to you, that you, in your long life, have not yet had the occasion to understand* (YP1: 00:14:29–00:14:38).

Ідентифікуюча функція конфесійної лексики проявляється також у тому, що її використання взагалі визначає контекст спілкування та ідентифікує учасників комунікації як таких, що належать до релігійного дискурсу: (12) *In the meantime would Your Holiness care for a regular Diet Coke? – Let's not utter heresies, Domen* (YP1: 00:13:34–00:13:41). У цьому випадку, хоча мова і йде про дієтичну «Кока-Колу», яка не має жодного відношення до релігії, іменник *heresies* повертає комунікацію знову до релігійного руслу. Отже, у цьому контексті комуніканти характеризуються як духовенство, якому, однак, близьке земне життя.

Промови молодого Папи, що включають конфесійну лексику, можуть містити інформацію нерелігійного характеру, однак при цьому використання конфесійної лексики нагадує глядачеві, що мовець належить до релігійної спільноти: (17) *Where there are formal relationships there are rites and where there are rites the earth order reigns* (YP1: 00:15:12–00:15:20).

Езотерична функція конфесійної лексики полягає в тому, що ця лексика відбиває властиве релігійній спільноті почуття солідарності, наприклад: (19) *May God, who has enlightened every heart, help you to know your sins and trust His mercy* (YP1: 00:15:42–00:15:48); (100) *God Almighty, what atrocity can I have committed to deserve that?* (YP10: 00:05:17–00:05:18). У наведених прикладах, зокрема мовця і його публіку об'єднують любов і повага до Бога.

Езотерична функція конфесійної лексики, що використовується у серіалі, також полягає в тому, що з її використанням персонаж може вказати на свою роль у релігійному житті країни: (34) *From now on, you are Pope Pius XIII, Father and Mother of the entire Catholic Church* (YP1: 00:31:02–00:31:13).

Важливою функцією конфесійної лексики в серіалі «Молодий Папа» є **оцінна функція**, що дозволяє через алюзії на Біблію та біблійні події

передати власне ставлення персонажа до інших персонажів. Наприклад, підступність одного з персонажів характеризується наступним висловом: (26) *I've never really trusted Voiello myself. He's the devil incarnate* (YP1: 00:17:42–00:17:47).

Атрибути релігійного життя можуть також передавати ставлення персонажа до обстановки: (59) *Don't you like it here? – This place smells like incense and death* (YP2: 00:04:03–00:04:05). У цьому випадку запахи (*incense and death*) характеризують місце як щось неживе і неприємне.

Оцінна функція конфесійної лексики в серіалі також проявляється через порівняння діянь одних персонажів із іншими, наприклад: (62) *And Harvard is a place in decline, where you were taught to lower yourselves* (YP2: 00:10:40–00:40:42); (63) *Whereas here, in the Vatican, we try to elevate ourselves* (YP2: 00:10:48–00:40:52). У цьому випадку персонаж говорить про те, що виховання не дозволяє йому низько падати, на відміну від співрозмовника.

Експресивна функція конфесійної лексики у серіалі проявляється через те, що використання окремих одиниць дозволяє персонажам висловити свої почуття: (66) *But I've come to the right place, though: a city state filled with lost souls who have never really lived* (YP2: 00:34:01–00:34:08), де персонаж висловлює своє співчуття до тих, про кого говорить.

Експресивна функція також виражається протиставленням концептів, що дозволяє передати прагнення персонажів: (72) *Lord, I don't care with what means, licit or illicit, they're all fine, I don't care about the Holy Spirit, whether He illumines me or not* (YP3: 00:01:17–00:01:29)

Наступна функція конфесійної лексики у серіалі – **створення контрасту**, що проявляється у створенні протиставлення між божественним та раціональним, наприклад: (24) *Speaking of the Holy Spirit, what do you think? Did He illumine the cardinals?* (YP1: 00:16:47–00:16:51) У наведеному прикладі персонаж говорить про Святого Духа як про сутність, яка може фактично бути присутньою та впливати на життя персонажів серіалу.

Розглянемо ще один приклад: (69) *What do you see? – God's plan. A complex architecture that depends on you, Your Holiness* (YP2: 00:40:15–00:40:58). У цьому випадку персонаж говорить про Божий план, однак далі виявляється, що Божий план персонаж розуміє як складне утворення, що створюється на землі – план нового Папи.

Особливою функцією конфесійної лексики у серіалі є функція **створення комічного**, наприклад: (46) *I will take care of worldly matters, travel, adulation of the masses, celebrations* (YP1: 00:40:13–00:40:15). У цьому випадку комічне створюється на основі того, що новий Папа бере на себе лише обов'язки розважального характеру, а це не є типовим для нормального священнослужителя.

У наступному фрагменті лексична одиниця *guardian angel* використовується для іменування шпигуна, таким чином, священну сутність порівнюють із земною, що і створює комічний ефект: (48) *And four... Sister Mary will also look after you. She will oversee all your activities and report directly back to me. She will be your guardian angel* (YP1: 00:41:10–00:41:27).

Створення комічного з використанням конфесійної лексики також відбувається з використанням іронії, наприклад: (65) *Let's not forget that Pius XI considered Mussolini to be a man of divine providence* (YP2: 00:25:43–00:25:49). Іронія у наведеному фрагменті полягає в тому, що Папа згадує ставлення католицької церкви до Муссоліні як до людини божественного провидіння до тих пір, поки не стало зрозуміло, що це – один із найбільш впливових фашистів у світі.

Таким чином, у ході дослідження виявлено такі функції конфесійної лексики у серіалі «Молодий Папа»:

- 1) номінативна – іменування об'єктів та явищ релігійного світу;
- 2) ідентифікуюча функція конфесійної лексики дозволяє віділити прибічників релігії серед інших людей;
- 3) езотерична функція конфесійної лексики полягає в тому, що ця лексика відбиває властиве релігійній спільноті почуття солідарності, при

цьому з її використанням персонаж може вказати на свою роль у релігійному житті країни;

4) оцінна функція дозволяє через алюзії на Біблію та біблійні події передати власне ставлення персонажа до інших персонажів;

5) експресивна функція конфесійної лексики у серіалі проявляється через те, що використання окремих одиниць дозволяє персонажам висловити свої почуття;

6) функція створення контрасту проявляється у створенні протиставлення між божественним та раціональним;

7) функція створення комічного дозволяє розважити глядача та персонажів через створення жартів релігійної тематики.

Висновки до розділу 2

Конфесійна лексика, що представлена у серіалі «Молодий Папа», є системою взаємопов'язаних елементів, які входять до таких лексико-семантичних груп: «Бог, святі та божественні сутності», «божественна природа», «представники духовенства», «паства», «церква та її інститути», «богослужіння», «офіційні звертання», «чесноти», «гріхи та покарання за них», «релігійна діяльність і окремі дії», «власні назви» та «теорія релігії». Основними лексико-семантичними групами одиниць конфесійної лексики є «представники духовенства» (17%), «церква та її інститути» (16%), «гріхи та покарання за них» (12%), «Бог, святі та божественні сутності» (9%), «паства» (8%) та «релігійна діяльність і окремі дії» (8%).

Система лексичних одиниць конфесійної лексики у серіалі представлена 4 структурними групами, кожна із яких характеризується власними засобами творення. Однокомпонентні одиниці представлені простими словами, власними назвами, словами, утвореними засобами афіксації, скорочення, словоскладання, запозичення, переосмислення загальноживаної лексики та конверсії. Схемами творення двокомпонентних

одиниць є «займенник + іменник», «прикметник + іменник», «іменник + іменник», «іменник + прикметник», «власна назва + іменник», «дієслово + іменник», «дієприкметник минулого часу + іменник». Трикомпонентні одиниці утворені за схемою «займенник + іменник + іменник». В окремих випадках конфесійна лексика у серіалі «Молодий Папа» представлена фразами, які нагадують сталі вирази, однак не є такими. Конфесійна лексика у серіалі «Молодий Папа» представлена здебільшого однокомпонентними одиницями (55%) – простими словами (15%), словами, утвореними з використанням афіксації (13%), та запозиченнями (11%). Двокомпонентні одиниці спостерігаються у 39% проаналізованих випадків. Основними схемами творення двокомпонентних одиниць є «прикметник + іменник» (16%) та «іменник + іменник» (12%). Найменш частотними є фрази (5%) та трикомпонентні одиниці (1%).

Конфесійна лексика в серіалі може виконувати різні функції, залежно від особливостей мовця та його підходу до такої лексики. До функцій конфесійної лексики у серіалі належать: номінативна (іменування), ідентифікуюча (виділення групи людей серед інших), езотерична (створення спільноті почуття солідарності), оцінна (передача ставлення персонажа до інших персонажів), експресивна (висловлення персонажами почуттів), створення контрасту (протиставлення між божественним та раціональним), та функція створення комічного (створення жартів і розважання глядача та інших персонажів).

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ КОНФЕСІЙНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО СЕРІАЛУ «МОЛОДИЙ ПАПА» В УКРАЇНСЬКОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

3.1 Еквівалентний переклад конфесійної лексики

З огляду на те, що конфесійна лексика є однією із найбільш стародавніх лексичних систем, і основною релігією як у Європі, так і в Україні, є християнство, значна кількість одиниць конфесійної лексики відтворюється при перекладі із застосуванням еквівалентів.

Зокрема, це базові одиниці на позначення Бога, наприклад, *God* ‘Господь’: (1) *I'm here for one very simple reason. To not forget anyone. God does not leave anyone behind* (YP1: 00:07:50–00:08:02) – *Я тут з однієї простої причини. Не забувати нікого. Господь ні про кого не забуває* (МП1: 00:07:50–00:08:02).

Використання еквівалентів доцільне при відтворенні одиниць на позначення церковних дій, таких, як:

- *mass* ‘меса’: (3) *To divorce, to let nuns say mass, to make babies in all the ways science has discovered and will continue to discover* (YP1: 00:10:00–00:10:15) – *Як розлучатися, як надати право черницям проводити месу, як народжувати дітей всіма відомими науці способами, включно тими, над якими наука ще тільки працює* (МП1: 00:10:00–00:10:15);

- *baptize* ‘хрестити’: (91) *On Thursday, the Holy Father is scheduled to baptize ninety children from all over Europe* (YP3: 00:35:37–00:35:43) – *У четвер Святий Отець має хрестити 90 дітей зі всієї Європи* (МП3: 00:35:37–00:35:43).

Використання еквівалентів є ефективним засобом передачі деяких посад духовенства:

- *sister* ‘сестра’: (13) *Holy Father, while you wait, may I present Sister Vice, from Nepi, in delightful province of Lazio* (YP1: 00:13:44–00:13:52) – *Ваши Святосте, поки ви чекаєте, дозвольте представити сестру Біче, з Непі, з чудової області Лаціо* (МП1: 00:13:44–00:13:52);

- *nun* ‘черниця’: (57) *No! If I hadn't become a nun, I never would have raised my two precious jewels: you and Lenny* (YP2: 00:03:08–00:03:16) – *Ні, якби я не стала черницею, я б ніколи не виростила своїх двох перлин: тебе і Ленні* (МП2: 00:03:08–00:03:16);

- *Archbishop* ‘архієпископ’: (61) *Did you know that when the Archbishop of Boston would visit Harvard, he'd boast to everyone that he never washed his feet?* (YP2: 00:06:58–00:07:06) – *Вам відомо, що коли Бостонський архієпископ відвідував Гарвард, він усім вихвалявся, що ніколи не мив ніг?* (МП2: 00:06:58–00:07:06).

Еквіваленти також використовуються для відтворення інших базових посад духовного світу:

- *Church* ‘Церква’: (5) *I'm the Pope, and you, Lenny, are no longer a member of the Church* (YP1: 00:11:00–00:11:09) – *Я – Папа, а ти, Ленні, відлучений від Церкви* (МП1: 00:11:00–00:11:09);

- *papacy* ‘папство’: (8) *Today Pío XIII's papacy begins* (YP1: 00:11:51–00:11:55) – *Сьогодні ропочинається папство Папи Пія XIII* (МП1: 00:11:51–00:11:55);

- *sin* ‘гріх’: (20) *Tommasino, don't waste my time. My sins have to do with high finance and diplomacy* (YP1: 00:15:49–00:15:55) – *Томмазіно, не марнуй мій час. Мрі гріхи пов'язані з фінансами та дипломатією* (МП1: 00:15:49–00:15:55);

- *incense* ‘ладан’: (59) *Don't you like it here? – This place smells like incense and death* (YP2: 00:04:03–00:04:05) – *Тобі тут не подобається? – Тут пахне ладаном і смертю* (МП2: 00:04:03–00:04:05);

- *dogmatically* ‘догматично’: (83) *And by virtue of the prerogative, which is dogmatically sanctioned by the supremacy of the Roman Pontiff, I will not tolerate any delays or compromises as I carry out my plan* (YP3: 00:23:22–00:23:36) – *І в силу прерогативи, яка догматично закріпила верховенство Римського Понтифіка, я не терпітиму жодних затримок чи компромісів на шляху до втілення свого задуму* (МПЗ: 00:23:22–00:23:36).

Таким чином, еквіваленти є ефективним способом перекладу одиниць конфесійної лексики, які позначають базові релігійні поняття, такі, як релігійні чини, церковні дії, назви Бога та інших священних сутностей тощо.

3.2 Лексичні трансформації як засіб передачі конфесійної лексики при перекладі

На лексичному рівні відтворення одиниць конфесійної лексики передбачає використання таких перекладацьких трансформацій, як транскрипція, транслітерація та калькування.

Застосування **транскрипції** полягає у фонетичному запозиченні лексичних одиниць, здебільшого запозичених до англійської мови з інших мов, а отже, однаково «чужих» як для англійської, так і для української мов:

- *Pontiff* ‘Понтифік’: (9) *Cardinals are still in Vatican City, and they will leave Rome only after the new Pontiff's first homely* (YP1: 00:11:55–00:12:03) – *Кардинали лишаються в Ватикані, і вони покинуть Рим лише після першої проповіді Понтифіка* (МП1: 00:11:55–00:12:03);

- *congregation* ‘конгрегація’: (42) *The prefects of the various congregations are of course eager to see you with their own eyes* (YP1: 00:37:12–00:37:18) – *Префекти різноманітних конгрегацій, певна річ, не можуть дочекатися, щоб побачити вас на власні очі* (МП1: 00:37:12–00:37:18);

- *theology* ‘теологія’: (45) *You will be in charge of politics, finance, theology, appointments and promotions* (YP1: 00:40:04–00:40:13) – *Ви*

відповідатимете за політику, фінанси, теологію, призначення на посади і підвищення (МП1: 00:40:04–00:40:13);

• *Vicar ‘Вікарій’*: (80) *I, Pius XIII, Bishop of Rome, Vicar of Jesus Christ, Successor of the Prince of the Apostles, Supreme Pontiff of the Universal Church, Primate of Italy, Archbishop and Metropolitan of the Province of Rome, Sovereign of the State of Vatican City, and Servant of the Servants of God, wish to inform you of my total indifference to your doubts and criticism* (УР3: 00:22:56–00:23:09) – *Я, Пій XIII, Єпископ Риму, Вікарій Ісуса Христа, Наступник Князя Апостолів, Верховний Понтифік Вселенської Церкви, Предстоятель Італії, Архієпископ і Митрополит Римської провінції, Суверен Держави Ватикан, і Слуга Слуг Божих, хотів би вам заявити про свою повну байдужість до ваших сумнівів і критики* (МП3: 00:22:56–00:23:09);

• *seminary ‘семінарія’*: (90) *Among the many things that are fair, let's also remember that the American seminaries run by Kurtwell provide forty percent* (УР3: 00:34:56–00:35:05) – *Серед інших справедливих речей давайте не забувати, що американські семінарії Куртвелла забезпечують нас 40 відсотками всіх нових священиків Північної Америки* (МП3: 00:34:56–00:35:05).

Іншомовні запозичення також відтворюються шляхом **транслітерації** як засобу графічного запозичення одиниці конфесійної лексики українською мовою:

• *Cardinal ‘кардинал’*: (11) *Cardinal Ozolins and Cardinal Aguirre slapping each other, and I said the most outrageous things to the crowd in Saint Peter's Square* (УР1: 00:13:06–00:13:14) – *Кардинали Озолінс і Агірре давали один одному ляпаса, а я на Площі Святого Петра виголосив натовпу обурливу промову* (МП1: 00:13:06–00:13:14);

• *Catholic ‘католик’*: (25) *Do you really believe that the Holy Spirit elects the Pope? – We Africans, no, but we Catholics, yes, that is what we believe* (УР1: 00:16:55–00:17:03) – *Ви дійсно вірите, що Папу обирає Святий Дух? – Ми, африканці, ні, а от ми, католики, так* (МП1: 00:16:55–00:17:03); (97) *I*

understood that I want Catholics in love and I no longer want to see disappointment in their eyes (YP3: 00:53:21–00:53:28) – Я зрозумів, що хочу бачити в католиках любов, і більше не хочу бачити в їхніх очах розчарування (МП3: 00:53:21–00:53:28);

- *encyclical ‘енцикліка’: (41) Later. In the office of the Secretary, we have been wondering if the Holy Father would care to provide us with some indications regarding the draft of an encyclical (YP1: 00:36:57–00:37:10) – Пізніше. У Державному секретаріаті ми обговорювали, чи не зволіє Святий Отче поділитися з нами своїми побажаннями щодо проекту енцикліки (МП1: 00:36:57–00:37:10);*

- *basilica ‘базиліка’: (47) Three: the Vatican must immediately buy back the papal tiara from the basilica in Washington DC, which my predecessors, who favoured sobriety over tradition, imprudently let go (YP1: 00:40:55–00:41:09) – Третє: Ватикан має негайно викупити папську тіару з базиліки у Вашингтоні, котрої мої попередники, які ставили поміркованість вище за традиції, так необачно позбулися (МП1: 00:40:55–00:41:09);*

- *Conclave ‘конклав’: (52) It's as if time were dead. Speaking of that time, the other day, during the Conclave, I read an Italian newspaper (YP1: 00:45:19–00:45:31) – Час тут ніби помер. Стосовно часу. Днями, під час конклаву, я читав італійську газету (МП1: 00:45:19–00:45:31);*

- *Patriarch ‘Патріарх’: (99) How did it go with the Patriarch of Moscow? (YP10: 00:04:46–00:04:49) – Як пройшла зустріч з Патріархом Московським? (МП10: 00:04:46–00:04:49)*

Транслітерація також застосовується при передачі власних назв – як топонімів, так і імен святих:

- *Vatican ‘Ватикан’: (40) They're all still here. They will not leave the Vatican until you address them (YP1: 00:36:50–00:36:55) – Вони все ще тут. І не покинуть Ватикан, доки не почують вашу промову (МП1: 00:36:50–00:36:55);*

- *Augustine* ‘Августин’: (64) *Look joyfully upon him, and remember what Saint Augustine said: “If you want to see God, you have the means to do it”* (УР2: 00:23:35–00:23:47) – *Погляньте на нього з радістю і згадайте слова Святого Августина: «Якщо хочете побачити Господа, у вас є все, що для цього треба»* (МП2: 00:23:35–00:23:47).

Семантична прозорість значної кількості одиниць конфесійної лексики зумовлює можливість застосування при її перекладі **калькування** як засобу покомпонентного відтворення одиниці, зокрема, поморфемної передачі таких одиниць, як *infallibility* ‘непогрішимість’: (81) *In light of which I deem it necessary to reiterate my infallibility in contrast to your human fallibility* (УР3: 00:23:09–00:23:16) – *У світлі чого вважаю за необхідне знову наголосити на своїй непогрішимості, на відміну від вашого грішного людського єства* (МП3: 00:23:09–00:23:16).

Калькування є найбільш ефективним при передачі в українськомовних перекладах двокомпонентних одиниць конфесійної лексики:

- *dear children* ‘милі діти’: (4) *In short, my dear, dear children, not only have we forgotten to play, we have forgotten to be happy* (УР1: 00:10:11–00:10:23) – *Словом, мої любі, милі діти, ми забули не тільки, як грати, ми забули, як бути щасливими* (МП1: 00:10:11–00:10:23);

- *Your Holiness* ‘Ваша Святість’: (10) *Not knowing your tastes, Your Holiness, we took the liberty of preparing a little of everything* (УР1: 00:12:31–00:12:35) – *Ми не знали, що полюбляє Ваша Святість, тому взяли на себе сміливість приготувати усього понроху* (МП1: 00:12:31–00:12:35);

- *impure thoughts* ‘нечисті думки’: (22) *I’ve had impure thoughts. – About who?* (УР1: 00:16:01–00:16:05) – *Мене відвідували нечисті думки. – Про кого?* (МП1: 00:16:01–00:16:05);

- *Holy Spirit* ‘Святий Дух’: (24) *Speaking of the Holy Spirit, what do you think? Did He illumine the cardinals?* (УР1: 00:16:47–00:16:51) – *До речі, про Святого Духа, як думаєте, він освятив кардиналів?* (МП1: 00:16:47–00:16:51);

- *first homily* ‘перша проповідь’: (35) *Well, Holy Father, if you agree, I would like to start with our top priorities. The most urgent of them all is your first homily in Saint Peter's Square* (YP1: 00:32:40–00:32:52) – *Що ж, Святий Отче, якщо ви не проти, я хотів би почати з наших пріоритетів. Найголовніший з них – ваша перша проповідь на Площі Святого Петра* (МП1: 00:32:40–00:32:52);
- *papal palace* ‘Папський палац’: (44) *Holy Father, Holy Father, smoking is not allowed in the papal palace!* (YP1: 00:38:39–00:38:44) – *Святий Отче, Святий Отче, у Папському палаці заборонено палити!* (МП1: 00:38:39–00:38:44);
- *guardian angel* ‘янгол-охоронець’: (48) *And four... Sister Mary will also look after you. She will oversee all your activities and report directly back to me. She will be your guardian angel* (YP1: 00:41:10–00:41:27) – *І четверте... Сестра Мері також наглядатиме і за вами. Вона контролюватиме кожен ваш крок, про що доповідатиме особисто мені. Вона буде вашим янголом-охоронцем* (МП1: 00:41:10–00:41:27);
- *the secret of the confessional* ‘таємниця сповіді’: (53) *Your Holiness, I'm just a poor, simple priest, and the secret of the confessional is the only respectable thing I have* (YP1: 00:49:17–00:49:27) – *Ваша Святосте, я всього лише простий бідний священик, і таємниця сповіді – це єдина річ, яка надає мені бодай якоїсь поважності* (МП1: 00:49:17–00:49:27);
- *missionary priest* ‘священик-місіонер’: (58) *The Pope is a jewel. I'm just a bungling missionary priest* (YP2: 00:03:17–00:03:20) – *Перлина – це Папа. я ж просто бездарний священик-місіонер* (YP2: 00:03:17–00:03:20);
- *lost soul* ‘загублена душа’: (66) *But I've come to the right place, though: a city state filled with lost souls who have never really lived* (YP2: 00:34:01–00:34:08) – *Але я потрапила у правильне місце: держава-місто загублених душ, які ніколи так і не жили* (МП2: 00:34:01–00:34:08);

- *abandoned strays* ‘покинуті заблудьки’: (70) *Without God... you are as good as dead. Dead, abandoned strays wandering the streets* (YP2: 00:51:15–00:51:27) – *Без Бога... ви все одно, що мертві. Мертві, покинуті заблудьки, які веештаються вулицями* (МП2: 00:51:15–00:51:27);
- *sinned by presumption* ‘згрішив із самовпевненості’: (74) *And if I've sinned by presumption, I ask Your forgiveness now* (YP3: 00:07:39–00:07:42) – *Якщо я згрішив із самовпевненості, я зараз прошу Твого прощення* (МП3: 00:07:39–00:07:42);
- *bottomless vanity* ‘бездонне марнославство’: (78) *He needs you and you refuse to help him in the name of your bottomless vanity* (YP3: 00:21:27–00:21:31) – *Ти йому потрібен, але ти відмовляєшся йому допомагати в ім'я свого бездонного марнославства* (МП3: 00:21:27–00:21:31);
- *divine status* ‘божественний статус’: (82) *Is this Pope claiming divine status?* (YP3: 00:23:16–00:23:19) – *Папа наполягає на своєму божественному статусі?* (МП3: 00:23:16–00:23:19);
- *Apostolic Palace* ‘Апостольський Палац’: (86) *Haven't you ever been in the Apostolic Palace before?* (YP3: 00:30:40–00:30:43) – *Хіба ти раніше ніколи не була в Апостольському Палаці?* (МП3: 00:30:40–00:30:43);
- *path to paradise* ‘шлях до раю’: (93) *Well, that's always the first step on the path to paradise* (YP3: 00:36:05–00:36:10) – *Що ж, це завжди перший крок на шляху до раю* (МП3: 00:36:05–00:36:10);
- *the man of the Providence* ‘людина Провидіння’: (95) *In truth, the Holy Spirit... You were not supposed to be the man of the Providence, you were supposed to be the Pope of compromise* (YP3: 00:38:10–00:38:25) – *Насправді, Святий Дух... Ви не повинні були стати людиною Провидіння, ви мали стати Папою компромісу* (МП3: 00:38:10–00:38:25);
- *lost man* ‘втрачена людина’: (96) *And you, outside of these walls, will be a lost man, because you are a fearful man* (YP3: 00:51:21–00:51:30) – *А за цими*

стінами ви станете втраченою людиною, тому що ви людина похлива (МПЗ: 00:51:21–00:51:30).

В окремих випадках можливе застосування калькування як засобу передачі конфесійної лексики у вигляді фраз:

- *one in three and three in one* ‘один у трьох і три в одному’: (6) *Who are you, Lenny? I am a contradiction. Like God. One in three and three in one* (YP1: 00:11:34–00:11:44) – *Хто ти, Ленні? Я – протиріччя. Як Господь. Один у трьох і три в одному* (МП1: 00:11:34–00:11:44);

- *Father and Mother of the entire Catholic Church* ‘Батько і Мати усієї Католицької Церкви’: (34) *From now on, you are Pope Pius XIII, Father and Mother of the entire Catholic Church* (YP1: 00:31:02–00:31:13) – *Відтепер ти Папа Пій XIII, Батько і Мати усієї Католицької Церкви* (МП1: 00:31:02–00:31:13).

Таким чином, лексичні трансформації представляють механічну передачі одиниці конфесійної лексики при перекладі. Транскрипція та транслітерація здебільшого застосовуються при відтворенні запозичень, калькування – при передачі одиниць із прозорою семантикою компонентів.

3.3 Лексико-семантичні трансформації при перекладі конфесійної лексики

Лексико-семантичні трансформації, які використовуються при відтворенні в українськомовних перекладах конфесійної лексики серіалу «Молодий Папа», включають диференціацію, модуляцію, генералізацію та конкретизацію.

Диференціація значення полягає у виборі з наявних варіантів такого відповідника, що найкраще підходить до певного контексту. Використання диференціації дозволяє акцентувати увагу на конфесійній природі лексики, що використовується, у перекладі. Наведена трансформація застосовується при передачі в українськомовних перекладах значної кількості лексичних

одиниць, утворених шляхом переосмислення одиниць загальноживаної лексики:

- *divine* ‘божественний’: (2) *We've forgotten the women and children, who will change this world with their love and their kindness. And with their marvelous, divine disposition to play* (YP1: 00:08:23–00:08:38) – *Ми забули про жінок і дітей, які змінять цей світ своєю любов'ю та добротою. І своєю дивовижною, божественною властивістю грати* (МП1: 00:08:23–00:08:38);

- *confess* ‘сповідатися’: (21) *Even if I were to confess them, you wouldn't understand a thing* (YP1: 00:15:55–00:15:57) – *Навіть якби я тобі в них сповідався, ти б усе одно нічого не зрозумів* (МП1: 00:15:55–00:15:57);

- *penance* ‘єпитимія’: (23) *Impure and gerontophilic thoughts about a statue... – What sort of penance can I assign for that?* (YP1: 00:16:16–00:16:24) – *Нечисті і герентофільні думки про статуєтку... – Яку ж єпитимію на тебе накласти?* (МП1: 00:16:16–00:16:24);

- *charity* ‘милостиня’: (67) *Did you really think I'd accept your charity? – Charity? I don't have the power to make you pore, Michael* (YP2: 00:38:03–00:38:09) – *Ти справді вважаєш, що я прийму твою милостиню? – Милостиню? Не в моїх силах зробити тебе напою, Майкле* (МП2: 00:38:03–00:38:09);

- *licit* ‘праведний’, *illicit* ‘неправедний’: (72) *Lord, I don't care with what means, licit or illicit, they're all fine, I don't care about the Holy Spirit, whether He illumines me or not* (YP3: 00:01:17–00:01:29) – *Господи, мені байдуже, якими шляхами, праведними чи неправедними – усі вони однакові; мені байдуже, освятить мене Святий Дух чи ні* (МП3: 00:01:17–00:01:29).

У деяких випадках диференціація застосовується при передачі в перекладі конфесійної лексики, що позначає релігійні явища та дії:

- *confessional* ‘сповідальня’: (29) *Whatever you wish, Holy Father. Tell me. – Come then, I'll tell you in the confessional* (YP1: 00:22:41–00:22:46) – *Усе, що забажаєте, Святий Отче. Лише скажіть. – Ходімо, я скажу вам це у сповідальні* (МП1: 00:22:41–00:22:46);

- *perceive* ‘пізнати’: (87) *Because it's not enough to just love it, you also need to perceive it* (YP3: 00:32:05–00:32:19) – *Замало, щоб вона просто подобалася, її необхідно пізнати* (МП3: 00:32:05–00:32:19);

- *mystery* ‘таїнство’: (84) *Absence is presence. These are the fundamentals of mystery* (YP3: 00:25:57–00:26:07) – *Відсутність є присутністю. Це основи таїнства* (МП3: 00:25:57–00:26:07);

- *churchgoer* ‘парафіянин’: (77) *I'm an orphan. And orphans are never young. But the majority of the churchgoers are not orphans* (YP3: 00:16:37–00:16:47) – *Я – сирота. А сироти ніколи не бувають молодими. Але більшість парафіян – не сироти* (МП3: 00:16:37–00:16:47).

При відтворенні багатокомпонентних одиниць диференціація передбачає уточнення значення одного із компонентів такої одиниці:

- *Holy Father* ‘Святий Отче’: (15) *Well, my sweet Holy Father, now what is it you would like to have for your lunch?* (YP1: 00:14:04–00:14:09) – *Ну, солоденький Святий Отче, що б ви хотіли мати на обід?* (МП1: 00:14:04–00:14:09);

- *good Christian* ‘добрий християнин’: (38) *She made me a good Christian. A great Christian!* (YP1: 00:36:18–00:36:20) – *Вона росила і любила мене. Зробила добрим християнином. Великим Християнином!* (МП1: 00:36:18–00:36:20);

- *College of Cardinals* ‘Колегія кардиналів’: (39) *As you wish, Holy Father. Then, of course, there is the matter of drafting and delivering your address to the College of Cardinals* (YP1: 00:36:41–00:36:50) – *Як скажете, Святий Отче. Далі в порядку денному – підготовка і виголошення звернення до Колегії кардиналів* (МП1: 00:36:41–00:36:50);

- *divine providence* ‘божественне провидіння’: (65) *Let's not forget that Pius XI considered Mussolini to be a man of divine providence* (YP2: 00:25:43–00:25:49) – *Не будемо забувати, що Пій XI вважав Муссоліні людиною божественного провидіння* (МП2: 00:25:43–00:25:49);

- *God's plan* ‘здум Господа’: (69) *What do you see? – God's plan. A complex architecture that depends on you, Your Holiness* (YP2: 00:40:15–00:40:58) – *Що саме ви бачите? – Здум Господа. Складну структуру, яка залежить від вас, Ваша Святосте* (МП2: 00:40:15–00:40:58);

- *Universal Church* ‘Вселенська Церква’: (80) *I, Pius XIII, Bishop of Rome, Vicar of Jesus Christ, Successor of the Prince of the Apostles, Supreme Pontiff of the Universal Church, Primate of Italy, Archbishop and Metropolitan of the Province of Rome, Sovereign of the State of Vatican City, and Servant of the Servants of God, wish to inform you of my total indifference to your doubts and criticism* (YP3: 00:22:56–00:23:09) – *Я, Пій XIII, Єпископ Риму, Вікарій Ісуса Христа, Наступник Князя Апостолів, Верховний Понтифік Вселенської Церкви, Предстоятель Італії, Архієпископ і Митрополит Римської провінції, Суверен Держави Ватикан, і Слуга Слуг Божих, хотів би вам заявити про свою повну байдужість до ваших сумнівів і критики* (МП3: 00:22:56–00:23:09).

Модуляція передбачає заміну можливого словникового відповідника слова-реалії контекстуальним, який є логічно пов’язаним із вихідним словом. При застосуванні модуляції значення одиниці уточнюється для того, щоб показати сутність релігійного концепту:

- *eminency* ‘возвеличення’: (28) *You must do something very important for the eminency of your pontiff* (YP1: 00:22:37–00:22:41) – *Ви повинні зробити щось у край важливе для возвеличення свого Понтифіка* (МП1: 00:22:37–00:22:41);

- *faithful* ‘віряни’: (36) *The press and the faithful who are coming here from every corner of the globe were all convinced that you were going to deliver your homily today* (YP1: 00:33:09–00:33:19) – *Преса і віряни, які прибули з усіх куточків землі, всі вони чекали на вашу проповідь сьогодні* (МП1: 00:33:09–00:33:19);

- *cardinalship* ‘титул кардинала’: (55) *The cardinalship, my dear. Which is much more respectable – Про титул кардинала, мій любий. Що набагато поважніше* (МП1: 00:49:35–00:49:39).

При відтворенні багатокomпонентних одиниць модуляція уточнює значення одного із компонентів:

- *His mercy ‘милістю своєю’*: (19) *May God, who has enlightened every heart, help you to know your sins and trust His mercy* (YP1: 00:15:42–00:15:48) – *Нехай же світло Господнє осяє ваше серце, прийме гріхи ваші і обдарує милістю своєю* (МП1: 00:15:42–00:15:48);

- *adulation of the masses ‘схиляння мас’*: (46) *I will take care of worldly matters, travel, adulation of the masses, celebrations* (YP1: 00:40:13–00:40:15) – *Я ж клопотатимуся світськими справами, поїздками, схилянням мас і святковими церемоніями* (МП1: 00:40:13–00:40:15).

Генералізація – це заміна слова оригіналу з більш вузькою семантикою словом мови перекладу з більш широкою семантикою у випадках, коли відсутня можливість повністю передати значення слова:

- *virgin ‘діва’*: (7) *Like Mary, virgin and mother. Like man, good and evil* (YP1: 00:11:44–00:11:49) – *Як Марія, діва і мати. Як людина, добрий і лихий* (МП1: 00:11:44–00:11:49);

- *orphanage ‘притулок’*: (37) *You're exactly right, Voiello. She's central. Sister Mary took me in at her orphanage when I was 7 years old, she raised me and she loved me* (YP1: 00:36:07–00:36:18) – *Ваша правда, Войєлло. Вона має важливе значення. Сестра Мері забрала мене до себе у притулок, коли мені було сім* (МП1: 00:36:07–00:36:18);

- *wickedness ‘гріховність’*: (49) *She was a woman who did not scorn wickedness* (YP1: 00:43:00–00:43:03) – *Вона була жінкою, яка не цуралася гріховності* (МП1: 00:43:00–00:43:03);

- *scarlet robe ‘червона накидка’*: (54) *Today. But think of tomorrow. Scarlet robes and the ring are in your future* (YP1: 00:49:27–00:49:33) –

Сьогодні. Та подумайте про завтра. Про майбутнє. Червону накидку та перстень (МП1: 00:49:27–00:49:33);

- Vatican Curia ‘Римська Курія’: (94) *Are you telling me that you're behaving irrationally with the faithful, the Vatican Curia, and the mass media because you were kept out of the loop on the behind-the-scenes machinations that led to your election?* (УР3: 00:37:40–00:37:52) – *Хочете сказати, ви нерозумно поведетеся – з вірянами, з Римською Курією, з мас-медіа – лише тому, що вас лишили за бортом махінацій, котрі призвели до вашого обрання?* (МП3: 00:37:40–00:37:52).

Конкретизація є перекладацькою трансформацією, протилежною генералізації, та полягає в заміні слова оригіналу з більш широкою семантикою словом мови перекладу з більш вузькою семантикою. Зокрема, конкретизація застосовується для уточнення значення окремих лексичних одиниць:

- Our Lady of Lourdes ‘Люрдська Божа Матір’: (33) *A replica of the grotto of Our Lady of Lourdes. It's being restored* (УР1: 00:27:59–00:28:04) – *Точна копія грото Люрдської Божої Матері. Його реставрують* (МП1: 00:27:59–00:28:04);

- full of goodness ‘сповнений добročесності’: (50) *And it had the effect of creating a son full of goodness* (УР1: 00:43:05–00:43:07) – *І, як наслідок, це породило сина, сповненого доброчесності* (МП1: 00:43:05–00:43:07);

- goodness ‘доброта’: (51) *I've inquired about you. Everyone tells me you are a shining example of goodness* (УР1: 00:43:07–00:43:12) – *Я порозпитував про вас. Усі запевняють, що ви – яскравий приклад доброти* (МП1: 00:43:07–00:43:12);

- to lower ‘занапастити’: (62) *And Harvard is a place in decline, where you were taught to lower yourselves* (УР2: 00:10:40–00:40:42) – *А Гарвард – це місце занепаду, де вас навчали, як занапастити себе* (МП2: 00:10:40–00:40:42);

• *to elevate* ‘звеличуватися’: (63) *Whereas here, in the Vatican, we try to elevate ourselves* (YP2: 00:10:48–00:40:52) – У той час як тут, у Ватикані, ми намагаємося звеличуватися (МП2: 00:10:48–00:40:52);

• *Lord* ‘Господи’: (75) *And if I have abused my power, I ask You to take it from me now. Forgive me, Lord, illumine me* (YP3: 00:07:55–00:07:59) – І якщо я зловживав своєю владою, то цієї ж миті відбери у мене її. Пробач мене, Господи, освяти мене (МП3: 00:07:55–00:07:59);

• *holy hell* ‘Гєєна’: (92) *In light of the statements made at the press conference, newspapers around the world have just begun to unleash holy hell* (YP3: 00:35:56–00:36:06) – У світлі заяв, зроблених на прес-конференції, газети всього світу почали говорити про Гєєну (МП3: 00:35:56–00:36:06).

Випадки конкретизації також включають уточнення значення лексичної одиниці через додавання родових закінчень або демінутивних суфіксів для того, щоб уточнити, про що саме йде мова:

• *missionary* ‘місіонерка’: (14) *When she was young, she was a missionary in India and fortunately for us, she speaks a good English* (YP1: 00:13:58–00:14:01) – У молоді роки вона була місіонеркою в Індії, і, на щастя, добре говорить англійською (МП1: 00:13:58–00:14:01);

• *mother* ‘матінка’: (16) *Mother... Let me explain something to you, that you, in your long life, have not yet had the occasion to understand* (YP1: 00:14:29–00:14:38) – Матінко, дозвольте мені вам пояснити те, чого ви так і не змогли збагнути протягом вашого довгого життя (МП1: 00:14:29–00:14:38).

Таким чином, лексико-семантичні перекладацькі трансформації, а саме – диференціація, модуляція, генералізація та конкретизація, зумовлені головним чином розбіжностями в лексичних системах двох мов, відмінностями їхніх стилістичних норм, правил синтагматичної сполучуваності лексем.

3.4 Граматичні перекладацькі трансформації та специфіка їх застосування при перекладі конфесійної лексики

Граматичні перекладацькі трансформації, застосовані при відтворенні конфесійної лексики в українськомовних перекладах серіалу «Молодий Папа», включають граматичні заміни, додавання та вилучення.

Граматичні заміни полягають у заміні слова, що належить до однієї частини мови, словом, що належить до іншої або ж заміні однієї синтаксичної конструкції іншою. Більшість граматичних заміन полягає у заміні слова, що належить до однієї частини мови, словом, що належить до іншої:

- *earth order* ‘земний порядок’ (заміна іменника прикметником): (17) *Where there are formal relationships there are rites and where there are rites the earth order reigns* (УР1: 00:15:12–00:15:20) – Там, де формальні взаємини, існують права, а там, де існують права, тріумфує земний порядок (МП1: 00:15:12–00:15:20);

- *Naples trinity* ‘неаполітанська трійця’ (заміна іменника прикметником): (31) *Here's what I want you to do. Behold the Naples trinity, Federico* (УР1: 00:23:08–00:23:37) – Ви маєте зробити для мене наступне... Ось вона, неаполітанська трійця, Федеріко (МП1: 00:23:08–00:23:37);

- *Blessed Father* ‘Благословенний Отче’ (заміна дієприкметника минулого часу прикметником): (76) *Blessed Father, this is a very useful object, but only if you open it* (УР3: 00:15:26–00:15:33) – Благословенний Отче, це дуже корисний предмет, але вам його треба відкрити (МП3: 00:15:26–00:15:33);

- *speech of thanks* ‘подячна промова’: (88) *Holy Father, I am sure that there is no need to remind you that the cardinals are expecting your speech of thanks and to be sent home* (УР3: 00:34:22–00:34:29) – Святий Отче, впевнений, немає потреби вам нагадувати, що кардинали чекають на вашу подячну промову, аби потім повернутися додому (МП3: 00:34:22–00:34:29).

Граматичні заміни також передбачають заміни категорії числа відповідно до норм мови перекладу:

- *heresies* ‘єресь’ (заміна множини однією): (12) *In the meantime would Your Holiness care for a regular Diet Coke? – Let's not utter heresies, Domen* (YP1: 00:13:34–00:13:41) – *А поки Ваша Святість не бажає звичайну, дієтичну, колу? – Більше жодної єреси, Домене* (МП1: 00:13:34–00:13:41);

- *sacrifice and suffering* ‘жертви і страждання’ (заміна однини множиною): (85) *Out there, everyone must learn that it takes sacrifice and suffering to find God* (YP3: 00:26:18–00:26:27) – *Там, внизу, кожен мусить зрозуміти, що пошуки Бога потребують жертв і страждань* (МП3: 00:26:18–00:26:27).

Трансформація **додавання** полягає у введенні в переклад лексичних елементів, що відсутні в оригіналі, з метою правильної передачі смислу речення (оригіналу), що перекладається, та / або дотримання мовленнєвих і мовних норм, що існують у культурі мови перекладу:

- *devil incarnate* ‘диявол у людській подобі’: (26) *I've never really trusted Voiello myself. He's the devil incarnate* (YP1: 00:17:42–00:17:47) – *Особисто я йому ніколи не довіряв. Він диявол в людській подобі* (МП1: 00:17:42–00:17:47);

- *Curia* ‘папська курія’: (27) *Me? The entire Curia, a good number of nuns and priests, as well as several lay employees who work in Vatican City* (YP1: 00:21:29–00:21:41) – *Я? Всю папську курію, багатьох монахинь і священиків, а ще мирян, які працюють у Ватикані* (МП1: 00:21:29–00:21:41);

- *Eminence* ‘Ваша Емінінціє’: (32) *Forgive me, Eminence, but that was a good one. – You should laugh, but in proportion* (YP1: 00:24:09–00:24:14) – *Пробачте, Ваша Емінінціє, та ваші слова були справді влучними. – Смійся, але в міру* (МП1: 00:24:09–00:24:14);

- *the Congregation for the Clergy* ‘Конгрегація у справах духівництва’: (43) *No, now. First off, I want to meet the Prefect for the Congregation for the*

Clergy (YP1: 00:37:23–00:37:50) – *Передусім я хочу зустрітися з префектом Конгрегації у справах духовництва* (МП1: 00:37:23–00:37:50);

- *alms box* ‘скриня для пожертв’: (56) *I should have followed my instincts and broken open the alms box and then spent all the money on a good plastic surgeon* (YP2: 00:02:59–00:03:06) – *Слід було піддатися пориву, зламати скриню для пожертв і витратити всі кошти на пластичного хірурга* (МП2: 00:02:59–00:03:06);

- *resign* ‘зречися престолу’: (68) *It's not true that you don't have the power to make me pope. You do. – What? – Resign. I'll win in the next Conclave* (YP2: 00:38:10–00:38:21) – *Неправда, що не у твоїх силах. У твоїх. – Що? – Зречися престолу. А я переможу на наступному Конклаві* (МП2: 00:38:10–00:38:21);

- *atone* ‘спокутувати провину’: (71) *Help me, God. Help me atone for all the wrong I'll have to do in order to save the Church* (YP2: 00:53:44–00:53:50) – *Допоможи мені, Господи. Допоможи спокутувати провину за все зло, яке я маю зробити для порятунку Церкви* (МП2: 00:53:44–00:53:50);

- *human fallibility* ‘грішне людське єство’: (81) *In light of which I deem it necessary to reiterate my infallibility in contrast to your human fallibility* (YP3: 00:23:09–00:23:16) – *У світлі чого вважаю за необхідне знову наголосити на своїй непогрішимості, на відміну від вашого грішного людського єства* (МП3: 00:23:09–00:23:16);

- *diabolical* ‘ще той диявол’: (98) *If you don't mind my saying so, you're diabolical* (YP10: 00:04:37–00:04:41) – *Якщо дозволите, я скажу, ви ще той диявол* (МП10: 00:04:37–00:04:41).

Трансформація **вилучення** є протилежною до трансформації додавання та розуміється як виправдане з точки зору еквівалентності перекладу, в першу чергу норм мови перекладу, усунення в тексті перекладу тих тавтологічних лексичних елементів, які за нормами мови перекладу є частинами імпліцитного смислу тексту:

- *confessional booths* ‘сповідальні’: (30) *Confessional booths are so beautiful. They look like little mountain huts* (YP1: 00:22:47–00:22:53) – *Сповідальні такі красиві... Вони схожі на маленькі альпійські хатинки* (МП1: 00:22:47–00:22:53);

- *God Almighty* ‘Всевишній’: (100) *God Almighty, what atrocity can I have committed to deserve that?* (YP10: 00:05:17–00:05:18) – *Всевишній, яке злодіяння я вчинив, аби заслужити таку кару?* (МП10: 00:05:17–00:05:18);

- *loving my neighbor as myself* ‘любов до ближнього свого’: (73) *I don't care if you think I'm weak, or a scoundrel, I don't care about loving my neighbor as myself, I will never love my neighbor as myself* (YP3: 00:01:37–00:01:47) – *Мені байдуже, чи вважаєш ти мене слабким або ж негідником, мені байдуже на любов до ближнього свого, Я ніколи не любитиму ближнього так, як себе* (МП3: 00:01:37–00:01:47).

Отже, граматичні трансформації при відтворенні одиниць конфесійної лексики у серіалі вимагають від перекладача значної уваги, щоб у перекладі не було спотворено або зменшено обсяг оригінальної інформації. Зазначені прийоми зумовлені передусім розбіжностями лексико-семантичних систем обох мов та відсутністю однослівних відповідників.

Таким чином, дослідження демонструє, що система лексичних одиниць конфесійної лексики у серіалі відтворюється в українськомовних перекладах із застосуванням еквівалентів і лексичних, лексико-семантичних та граматичних перекладацьких трансформацій (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Засоби перекладу конфесійної лексики англійськомовного серіалу «Молодий Папа» українською мовою

Засоби перекладу	Кількість	Частка
1. Еквівалент	11	11%
2. Лексичні трансформації	35	35%
транскрипція	5	5%

Засоби перекладу	Кількість	Частка
транслітерація	8	8%
калькування	22	22%
<i>3. Лексико-семантичні трансформації</i>	35	35%
диференціація	17	17%
модуляція	5	5%
генералізація	5	5%
конкретизація	8	8%
<i>4. Граматичні трансформації</i>	19	19%
граматичні заміни	7	7%
додавання	9	9%
вилучення	3	3%
<i>Загальна кількість</i>	100	100%

Таким чином, передача при перекладі англійськомовної конфесійної лексики серіалу «Молодий Папа» здійснюється у рівній мірі із застосуванням лексичних і лексико-семантичних перекладацьких трансформацій (35%). Серед лексичних трансформацій найбільш продуктивним є калькування (22%), серед лексико-семантичних – диференціація (17%). Граматичні трансформації використано у 19% випадків, основними серед них є додавання (9%) та граматичні заміни (7%). Застосування еквівалентів можливе в 11% проаналізованих випадків.

Висновки до розділу 3

1. При відтворенні конфесійної лексики серіалу «Молодий Папа» еквіваленти (11%) є ефективним способом перекладу одиниць конфесійної лексики, які позначають базові релігійні поняття, такі, як релігійні чини, церковні дії, назви Бога та інших священних сутностей тощо. Їх використання зумовлене тим, що конфесійна лексика є однією із найбільш

стародавніх лексичних систем, і основною релігією як у Європі, так і в Україні, є християнство, а отже, певною спільністю понятійних систем конфесійної лексики в англійській та українській мовах.

2. На лексичному рівні (35%) відтворення одиниць конфесійної лексики передбачає використання таких перекладацьких трансформацій, як транскрипція, транслітерація та калькування. Лексичні трансформації представляють механічну передачу одиниці конфесійної лексики при перекладі. Калькування (22%) здебільшого застосовується при передачі одиниць із прозорою семантикою компонентів, транслітерація (8%) та транскрипція (5%) – при відтворенні запозичень.

3. Лексико-семантичні трансформації (35%), які використовуються при відтворенні в українськомовних перекладах конфесійної лексики серіалу «Молодий Папа», включають диференціацію, модуляцію, генералізацію та конкретизацію. Вони зумовлені головним чином розбіжностями в лексичних системах двох мов, відмінностями їхніх стилістичних норм, правил синтагматичної сполучуваності лексем. Основною в цій групі є диференціація (17%), що дозволяє актуалізувати увагу на конфесійній природі одиниці, що перекладається. Конкретизація (8%) являє собою уточнення значення такої одиниці, генералізація (5%) – узагальнення, модуляція (5%) – передачу логічно пов'язаним, що дозволяє створити необхідні асоціативні зв'язки.

4. Граматичні перекладацькі трансформації (19%), застосовані при відтворенні конфесійної лексики в українськомовних перекладах серіалу «Молодий Папа», включають додавання (9%), граматичні заміни (7%) та вилучення (3%). Зазначені прийоми зумовлені передусім розбіжностями лексико-семантичних систем обох мов та відсутністю однослівних відповідників.

ВИСНОВКИ

Кваліфікаційну роботу магістра присвячено вивченню конфесійної лексики як об'єкту перекладу на матеріалі перекладу англійськомовного серіалу «Молодий Папа».

Конфесійна лексика розглядається як компонент релігійного дискурсу. Релігія – це форма суспільної свідомості, суть якої полягає у фантастичному, спотвореному відображенні тих сил, що панують над людьми в їхньому повсякденному житті, у відображенні земних сил як надприродних. Релігія є соціально зумовленим і історично перехідним явищем. Релігійний дискурс визначається як єдність усіх мовленнєвих актів, які відносять до сфери релігії, ситуативного та культурного контекстів, у яких здійснюються ці мовленнєві акти. Релігійний дискурс відноситься до інституційного дискурсу, йому характерні клішованість структури, ієрархія учасників, хронотоп, певні норми поведінки. Комунікативний акт у релігійному дискурсі виражається через спілкування людини з Богом або людини з людиною на релігійні теми.

Компонентом релігійного дискурсу є конфесійне мовлення, яке є тематично специфічним, стандартним, з чітко вираженою специфічною лексикою текстом. Особливості конфесійної лексики полягають у використанні маркованих слів, слів-символів, запозичень з інших мов, часто зустрічається синонімія, перифраз, епітети, антилексеми тощо. Основними підстилями конфесійного стилю є: Біблійний, літургійний, проповідницький, житійний тощо.

Релігійний переклад не відрізняється від звичайного перекладу, відкриває іноземну культуру, ґрунтується на особливих цілях і не виконує аналогічних комунікативних функцій у сучасних суспільствах, культурне знання у перекладі релігійних текстів формують епістемологія, герменевтика та релігійність перекладачів. Такі тексти можуть перекладатися як сакральні

та як літературно-художні. Основні труднощі при перекладі конфесійної лексики зумовлені наявністю серед неї власних назв, запозичень та реалій.

Конфесійна лексика, що представлена у серіалі «Молодий Папа», являє собою систему взаємопов'язаних елементів, які входять до таких лексико-семантичних груп: «Бог, святі та божественні сутності», «божественна природа», «представники духовенства», «паства», «церква та її інститути», «богослужіння», «офіційні звертання», «чесноти», «гріхи та покарання за них», «релігійна діяльність і окремі дії», «власні назви» та «теорія релігії». Основними лексико-семантичними групами одиниць конфесійної лексики є «представники духовенства» (17%), «церква та її інститути» (16%), «гріхи та покарання за них» (12%), «Бог, святі та божественні сутності» (9%), «паства» (8%) та «релігійна діяльність і окремі дії» (8%).

Одиниці конфесійної лексики у серіалі представлені 4 структурними групами: 1) однокомпонентні одиниці представлені простими словами, власними назвами, словами, утвореними засобами афіксації, скорочення, словоскладання, запозичення, переосмислення загальноживаної лексики та конверсії; 2) схемами творення двокомпонентних одиниць є «займенник + іменник», «прикметник + іменник», «іменник + іменник», «іменник + прикметник», «власна назва + іменник», «дієслово + іменник», «дієприкметник минулого часу + іменник»; 3) трикомпонентні одиниці утворені за схемою «займенник + іменник + іменник»; 4) в окремих випадках конфесійна лексика у серіалі «Молодий Папа» представлена фразами, які нагадують сталі вирази, однак не є такими. Конфесійна лексика у серіалі «Молодий Папа» представлена здебільшого однокомпонентними одиницями (55%) – простими словами (15%), словами, утвореними з використанням афіксації (13%), та запозиченнями (11%). Двокомпонентні одиниці спостерігаються у 39% проаналізованих випадків. Основними схемами творення двокомпонентних одиниць є «прикметник + іменник» (16%) та «іменник + іменник» (12%). Найменш частотними є фрази (5%) та трикомпонентні одиниці (1%).

Конфесійна лексика в серіалі може виконувати різні функції, залежно від особливостей мовця та його підходу до такої лексики: 1) номінативна – іменування об'єктів та явищ релігійного світу; 2) ідентифікуюча функція конфесійної лексики дозволяє віділити прибічників релігії серед інших людей; 3) езотерична функція конфесійної лексики полягає в тому, що ця лексика відбиває властиве релігійній спільноті почуття солідарності, при цьому з її використанням персонаж може вказати на свою роль у релігійному житті країни; 4) оцінна функція дозволяє через алюзії на Біблію та біблійні події передати власне ставлення персонажа до інших персонажів; 5) експресивна функція конфесійної лексики у серіалі проявляється через те, що використання окремих одиниць дозволяє персонажам висловити свої почуття; 6) функція створення контрасту проявляється у створенні протиставлення між божественним та раціональним; 7) функція створення комічного дозволяє розважити глядача та персонажів через створення жартів релігійної тематики.

Передача при перекладі англійськомовної конфесійної лексики серіалу «Молодий Папа» здійснюється у рівній мірі із застосуванням лексичних і лексико-семантичних перекладацьких трансформацій (35%). На лексичному рівні відтворення одиниць конфесійної лексики передбачає механічну передачу одиниці конфесійної лексики при перекладі. Лексико-семантичні трансформації, які використовуються при відтворенні в українськомовних перекладах конфесійної лексики серіалу «Молодий Папа», зумовлені головним чином розбіжностями в лексичних системах двох мов, відмінностями їхніх стилістичних норм, правил синтагматичної сполучуваності лексем. Серед лексичних трансформацій найбільш продуктивним є калькування (22%), серед лексико-семантичних – диференціація (17%).

Граматичні трансформації використано у 19% випадків, основними серед них є додавання (9%) та граматичні заміни (7%). Зазначені прийоми

зумовлені передусім розбіжностями лексико-семантичних систем обох мов та відсутністю однослівних відповідників.

При відтворенні конфесійної лексики серіалу «Молодий Папа» еквіваленти (11%) є ефективним способом перекладу одиниць конфесійної лексики, які позначають базові релігійні поняття, такі, як релігійні чини, церковні дії, назви Бога та інших священних сутностей тощо. Їх використання зумовлене тим, що конфесійна лексика є однією із найбільш стародавніх лексичних систем, і основною релігією як у Європі, так і в Україні, є християнство, а отже, певною спільністю понятійних систем конфесійної лексики в англійській та українській мовах.

Проведене дослідження демонструє широкі перспективи для подальшого вивчення конфесійної лексики у кіно та серіалах. Очевидно, що у таких творах специфіка функціонування конфесійної лексики змінюється, тому важливим аспектом вивчення конфесійної лексики у подальших дослідженнях є порівняльний аналіз її навантаження та специфіка перекладу в різних типах дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева И. А. Профессиональный тренинг переводчика. Санкт-Петербург: Союз. 2001. 288 с.
2. Андрейченко Е. В. Возвращенная лексика русского языка XX века: лингвистический статус, социокультурная детерминированность, функционирование. Дисс. Алматы, 2007. Автореферат. 27 с.
3. Бабич Н. Д. Богословський стиль української мови у контексті стилістичної науки: збірник науково-дидактичних праць. Чернівці, 2009. 216 с.
4. Бідненко Н. П. Драма в аспекті художнього перекладу. Дис. Київ, 2001. 18 с.
5. Білоус Н. В. Релігійний дискурс в аспекті перекладознавства // Мовні і концептуальні картини світу. 2014. № 1. С. 94—102.
6. Білоус П. В. Історія української літератури XI-XVIII ст.: навч. посібник. Київ: Наука, 2009. 226 с.
7. Блувберг С. В. Современный протестантский дискурс. Дисс. Москва, 2009. Автореферат. 27 с.
8. Бобырева Е. В. Религиозный дискурс: ценности, жанры, стратегии (на материале православного вероучения). Дис. Волгоград, 2007. Автореферат. 22 с.
9. Богачевская И. В. Религиозный дискурс как объект философско-религиоведческой рефлексии // Культура народов Причерноморья. 2006. № 79. С. 119—121.
10. Боженкова Н. А. Некоторые особенности вербального функционирования религиозного дискурса // Известия Юго-Западного государственного университета. Серия: Лингвистика и педагогика. 2015. № 3. С. 15—23

11. Браїлко Ю. Л. Конфесійна лексика у творчості українських поетів 60-80-х років ХХ століття (семантико-стилістичний аспект). Дис. Київ, 2005. Автореферат. 25 с.
12. Валуйцева И. И., Хухуни Г. Т. Религиозный текст как объект межъязыковой передачи // Теория и практика перевода // Научно-практический журнал. 2007. № 1 (3). С. 28—44.
13. Грималовський І. С. Мова української духовної поезії XVIII – початку XIX століття. Дис. Чернівці, 2006. 228 с.
14. Гудманян А. Г., Плетенецька Ю. М. До проблем кіноперекладу як виду художнього перекладу // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Філологічна. 2012. № 25. С. 28—30.
15. Дзюбишина-Мельник Н. Ще один стиль української літературної мови // Культура слова. 1994. № 45. С. 14—20.
16. Диференціація та інтеграція як закономірні тенденції розвитку науки. URL: https://studopedia.com.ua/1_62721_diferentsiatsiya-ta-integratsiya-yak-zakonomirni-tendentsii-rozvitku-nauki.html.
17. Драч Ю. С. Порівняльні характеристики конфесійної лексики в українському й англійському перекладах Старого Заповіту (П'ятикнижжя Мойсеєве). Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2018. 127 с.
18. Дудик П. С. Стилістика української мови : навчальний посібник. Київ: Академія, 2005. 368 с.
19. Жалко Т. Мовностилістичні особливості молитви у конфесійному стилі української мови // Лінгвостилістика ХХІ століття: стан і перспективи. 2014. № 3. С. 90—99.
20. Ісаєвич Я. Остріг на Волині: перша академія, перша «слов'янська» друкована Біблія // Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми. 2002. № 5. С. 118—127.
21. Карасик В. И. Языковой круг. Москва: Гнозис, 2004. 390 с.

22. Карасик В. И. Религиозный дискурс // Языковая личность: проблемы лингвокультурологии и функциональной семантики: Сб. научн. тр. Волгоград: Перемена, 1999. С. 25—34.

23. Ковтун А. А. Лексикографічне опрацювання церковно-релігійної лексики в сучасній українській мові // Вісник Житомирського державного університету. 2014. № 4 (76). С. 191—199.

24. Ковтунець О. С. Структурно-семантичний аналіз релігійної лексики (на матеріалах новітніх загальномовних словників) // Актуальні проблеми філології та перекладознавства. 2016. № 10 (2). С. 23—29

25. Кожемякин Е. А. Религиозный дискурс: методология исследования // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия: 366 Философия. Социология. Право. 2011. Т. 15. № 2 (97). С. 32—47.

26. Конфесійний стиль мови і мовлення. URL: <https://school.hometask.com/konfesijnij-stil-movi-i-movlennya-stili-i-formi-movi/>.

27. Кравченко Н. О. Синергійність англomовного релігійного дискурсу (теолінгвістичний підхід). Одеса: КП ОМД, 2017. 412 с.

28. Кравченко Н. А. Исследование мелодического компонента интонации в текстах проповеди и лекции // Записки з Романо-германської філології. 2007. № 18. Одеса, 2007. С. 61—68.

29. Лебедев Р. В. Интерпретация некоторых сакральных топонимов Саяно-Алтая в свете этногонических тюрко-монгольских мифов // Вестник БГУ. Гуманитарные исследования Внутренней Азии. 2017. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/interpretatsiya-nekotoryh-sakralnyh-toponimov-sayano-altaya-v-svete-etnogonicheskikh-tyurko-mongolskih-mifov>.

30. Левшун Л. В. О слове преображенном и преображающем: теоретико-аналитический очерк истории восточнославянского книжного слова XI-XVII веков. Минск: [б.и.], 2009. 168 с.

31. Матасов Р. А. Методические аспекты преподавания кино / видеоперевода // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. РГПУ им. А. И. Герцена, 2009. С. 155—166.

32. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилїстика української мови: підручник / за ред. Л. І. Мацько. 2 вид. Київ: Наука, 2005. 326 с.
33. Мирончук О. Виокремлення підстилів та жанрів у конфесійному стилі української мови // Культура слова. 2010. № 72. С. 151—157.
34. Мирончук О. Підстилі та жанри конфесійного стилю. URL: <https://kpba.edu.ua/statti/178-style.html>.
35. Нелюбин Л. Л., Хухуни Г. Т. Наука о переводе (история и теория с древнейших времен до наших дней): Учеб. пособие. 2-е изд. Москва: Флинта, МПСИ, 2008. 416 с.
36. Оболенская Ю. Л. Художественный перевод и межкультурная коммуникация. Москва: Наука, 2006. 336 с.
37. Огієнко І. Методи перекладу богослужбових книг на українську мову // Свята Служба Божа мовою українською. 2001. С. 3—25.
38. Одарчук Н. В., Приварська Н. П. Структурно-функціональні особливості релігійного дискурсу // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2008. № 5. С. 44—48.
39. Осінчук Ю. В. Історія богослужбово-обрядової лексики української мови. Дис. Київ, 2008. 22 с.
40. Піддубна Н. В. Аналітичні найменування релігійних споруд в українській мові // Вісник Львів. ун-ту: Серія філол. 2004. № 34. Ч. I. С. 257—260.
41. Приходна Н. С. Особливості конфесійного стилю української мови // Культура народів Причорномор'я. 2006. № 92. С. 37—39.
42. Пуряєва Н. В. Формування української церковно-обрядової термінології. Дис. Київ, 2001. Автореферат. 21 с.
43. Райс К. Классификация текстов и методы перевода // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. 1978. № 20. С. 202—228.
44. Салахова А. Г. Речевые стратегии и средства их реализации в современных христианских немецкоязычных проповедях. URL:

http://www.dissercat.com/content/rechevye-strategii-i-sredstva-ikhrealizatsii-v-sovremennykh-khristianskikh-nemetskoyazychnyh_.

45. Снеткова М. С. Лингвостилистические аспекты перевода испанских кинотекстов: На материале русских переводов художественных фильмов Л. Бунюэля «Виридиана» и П. Альмодовара «Женщины на грани нервного срыва». Дисс. 2009. 232 с.

46. Чернишева Ю. О. Відтворення фонові інформації при перекладі італійських релігійних текстів // Проблеми семантики слова, речення та тексту: Зб. наук. праць. 2003. № 9. С. 408—414.

47. Чернишева Ю. О. Вплив мовної картини світу на релігійну свідомість: до проблеми перекладу релігійних текстів // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: Зб. наук. праць. 2004. № 5. С. 93—100.

48. Чернишева Ю. О. Особливості перекладу нестандартизованих авторських молитов українською мовою // Проблеми семантики слова, речення та тексту. 2005. № 15. С. 215—220.

49. Чернишова Ю. О. Концептуальні та мовні аспекти перекладу сучасних італійських релігійних текстів. Дис. Київ, 2010. 253 с

50. Чернишова Ю. О. Релігійний переклад як особливий вид перекладацької діяльності // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. 2013. № 24. С. 408—414.

51. Чернова А. В., Аванесян А. А. До проблем кіноперекладу як виду художнього перекладу. URL: http://confcontact.com/2013_04_17/30_Chernova.htm.

52. Черхава О. О. Англомовне біблійне пророцтво як різновид фідеїстичного дискурсу (на матеріалі King James Bible). Дис. Одеса, 2011. 222 с.

53. Шмігер Т. Релігійний переклад як галузь перекладознавства // Іноземна філологія. 2016. № 129. С. 153—160.

54. Щербакова О. Л. Дискурс і текст як об'єкти лінгвістики // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Філологічні науки. 2014. Кн. 2. С. 294—297.
55. Baker M. In other words: A course book on translation. London: Routledge, 1992. 304 p.
56. Finnern S. Narration in Religious Discourse: The Example of Christianity. URL: <http://www.lhn.uni-hamburg.de/article/narration-religious-discourse-example-christianity>.
57. Hockett C. F. A Course in Modern Linguistics. New York: Macmillan, 1958. 621 p.
58. Larson M. L. Meaning-based translation: A guide to cross-language equivalence. Lanham, New York & London: University Press of America, 1998. 586 p.
59. Lectures on the Stylistics of the English language. URL: <http://umk.utmn.ru/files/0000003435.doc>.
60. Munday J. Introducing Translation Studies. New York: Routledge, 2001. 222 p.
61. Naudé J. Religious translation // Handbook of Translation Studies. 2010. Vol. 1. P. 285—293.
62. Naudé J. Another view of recent developments in translation studies with special reference to the implications for Bible translation // Acta Theologica. 2002. Vol. 2. P. 44—69.
63. Nida E. A. Towards a science of translating. With special reference to principles and procedures involved in Bible translating. Leiden: Brill, 1964. 331 p.
64. Nunn H. P. V. A Short Syntax of New Testament Greek. Pomona: Pomona Press Hardcover. 196 p.
65. Schiffrin D. Approaches to Discourse. Oxford: Basil Blackwell, 1997. 263 p.
66. Stead Ch. Divine Substance. Oxford: Oxford University Press, 1977. 332 p.

67. Stead Ch. *Doctrine and Philosophy in Early Christianity: Arius, Athanasius, Augustine*. Aldershot-Burlington USA-Singapore-Sydney: Ashgate, 2000. 294 p.

68. Subbotina V. Challenges of translating phraseological units / V. Subbotina // *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2013. Vol. 7. P. 1487—1492.

69. Szudrowicz-Garstka M. A Glimpse into the Analysis of Religious Discourse – On the Basis of a Speech Addressed to Young People by Pope John Paul II // *Styles of Communication*. 2012. Vol. 4. P. 119—136.

70. Yannaras C. *Elements of Faith*. Edinburgh: T&T Clark, 1991. P. 26—45.

71. Young F. Classical genres in Christian guise; Christian genres in classical guise // *The Cambridge history of early Christian literature* / ed. by F. Young, L. Ayres, A. Louth. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. P. 251—258.

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

(ХЭС) — Христианство. Энциклопедический словарь / под ред. С. С. Аверинцева. Москва: Большая рос. энцикл., 1993. 671 с.

(СІС) — Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ: Головна редакція Української радянської енциклопедії академії наук Української РСР, 1974. 865 с.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

(МП1) — Молодий Папа / реж. П. Соррентіно; пер. субтитрів Я. Прокопенко. Сезон 1. Епізод 1. 55 хв.

(МП10) — Молодий Папа / реж. П. Соррентіно; пер. субтитрів Я. Прокопенко. Сезон 1. Епізод 10. 54 хв.

(МП2) — Молодий Папа / реж. П. Соррентіно; пер. субтитрів
Я. Прокопенко. Сезон 1. Епізод 2. 54 хв.

(МП3) — Молодий Папа / реж. П. Соррентіно; пер. субтитрів
Я. Прокопенко. Сезон 1. Епізод 3. 56 хв.

(YP1) — The Young Pope / dir. P. Sorrentino. Season 1. Episode 1. 55 min.

(YP10) — The Young Pope / dir. P. Sorrentino. Season 1. Episode 10.
54 min.

(YP2) — The Young Pope / dir. P. Sorrentino. Season 1. Episode 2. 54 min.

(YP3) — The Young Pope / dir. P. Sorrentino. Season 1. Episode 3. 56 min.

ДОДАТОК

Приклади конфесійної лексики та їх переклад українською мовою

	Фрагмент тексту	Переклад
1.	<i>I'm here for one very simple reason. To not forget anyone. <u>God</u> does not leave anyone behind (YP1: 00:07:50–00:08:02).</i>	<i>Я тут з однієї простої причини. Не забувати нікого. <u>Господь</u> ні про кого не забуває (МП1: 00:07:50–00:08:02).</i>
2.	<i>We've forgotten the women and children, who will change this world with their love and their kindness. And with their marvelous, <u>divine</u> disposition to play (YP1: 00:08:23–00:08:38).</i>	<i>Ми забули про жінок і дітей, які змінять цей світ своєю любов'ю та добротою. І своєю дивовижною, <u>божественною</u> властивістю грати (МП1: 00:08:23–00:08:38).</i>
3.	<i>To divorce, to let nuns say <u>mass</u>, to make babies in all the ways science has discovered and will continue to discover (YP1: 00:10:00–00:10:15).</i>	<i>Як розлучатися, як надати право черницям проводити <u>месу</u>, як народжувати дітей всіма відомими науці способами, включно тими, над якими наука ще тільки працює (МП1: 00:10:00–00:10:15).</i>
4.	<i>In short, my dear, <u>dear children</u>, not only have we forgotten to play, we have forgotten to be happy (YP1: 00:10:11–00:10:23).</i>	<i>Словом, мої любі, <u>милі діти</u>, ми забули не тільки, як грати, ми забули, як бути щасливими (МП1: 00:10:11–00:10:23).</i>
5.	<i>I'm the Pope, and you, Lenny, are no longer a member of the <u>Church</u> (YP1: 00:11:00–00:11:09).</i>	<i>Я – Папа, а ти, Ленні, відлучений від <u>Церкви</u> (МП1: 00:11:00–00:11:09).</i>
6.	<i>Who are you, Lenny? I am a</i>	<i>Хто ти, Ленні? Я – протиріччя.</i>

	<i>contradiction. Like God. <u>One in three and three in one</u> (YP1: 00:11:34–00:11:44).</i>	<i>Як Господь. <u>Один у трьох і три в одному</u> (МП1: 00:11:34–00:11:44).</i>
7.	<i>Like Mary, <u>virgin and mother</u>. Like man, good and evil (YP1: 00:11:44–00:11:49).</i>	<i>Як Марія, <u>діва і мати</u>. Як людина, добрий і лихий (МП1: 00:11:44–00:11:49).</i>
8.	<i>Today Pío XIII's <u>papacy</u> begins (YP1: 00:11:51–00:11:55).</i>	<i>Сьогодні розпочинається <u>панство Папи Пія XIII</u> (МП1: 00:11:51–00:11:55).</i>
9.	<i>Cardinals are still in Vatican City, and they will leave Rome only after the new <u>Pontiff's</u> first homely (YP1: 00:11:55–00:12:03).</i>	<i>Кардинали лишаються в Ватикані, і вони покинуть Рим лише після першої проповіді <u>Понтифіка</u> (МП1: 00:11:55–00:12:03).</i>
10.	<i>Not knowing your tastes, <u>Your Holiness</u>, we took the liberty of preparing a little of everything (YP1: 00:12:31–00:12:35).</i>	<i>Ми не знали, що любить <u>Ваша Святість</u>, тому взяли на себе сміливість приготувати усього потроху (МП1: 00:12:31–00:12:35).</i>
11.	<i><u>Cardinal Ozolins</u> and <u>Cardinal Aguirre</u> slapping each other, and I said the most outrageous things to the crowd in Saint Peter's Square (YP1: 00:13:06–00:13:14).</i>	<i><u>Кардинали Озолінс і Агірре</u> давали один одному ляпаси, а я на Площі Святого Петра виголосив натовпу обурливу промову (МП1: 00:13:06–00:13:14).</i>
12.	<i>In the meantime would Your Holiness care for a regular Diet Coke? – Let's not utter <u>heresies</u>, Domen (YP1: 00:13:34–00:13:41).</i>	<i>А поки Ваша Святість не бажає звичайну, дієтичну, колу? – Більше жодної <u>єресі</u>, Домене (МП1: 00:13:34–00:13:41).</i>
13.	<i>Holy Father, while you wait, may I</i>	<i>Ваша Святосте, поки ви чекаєте,</i>

	<i>present <u>Sister Bice</u>, from Nepi, in delightful province of Lazio (YP1: 00:13:44–00:13:52).</i>	<i>дозвольте представити <u>сестру Біче</u>, з Непі, з чудової області Лаціо (МП1: 00:13:44–00:13:52).</i>
14.	<i>When she was young, she was <u>a missionary</u> in India and fortunately for us, she speaks a good English (YP1: 00:13:58–00:14:01).</i>	<i>У молоді роки вона була <u>місіонеркою</u> в Індії, і, на щастя, добре говорить англійською (МП1: 00:13:58–00:14:01).</i>
15.	<i>Well, my sweet <u>Holy Father</u>, now what is it you would like to have for your lunch? (YP1: 00:14:04–00:14:09)</i>	<i>Ну, солоденький <u>Святий Отче</u>, що б ви хотіли мати на обід? (МП1: 00:14:04–00:14:09)</i>
16.	<i><u>Mother</u>... Let me explain something to you, that you, in your long life, have not yet had the occasion to understand (YP1: 00:14:29–00:14:38).</i>	<i><u>Матінко</u>, дозвольте мені вам пояснити те, чого ви так і не змогли збагнути протягом вашого довгого життя (МП1: 00:14:29–00:14:38).</i>
17.	<i>Where there are formal relationships there are rites and where there are rites <u>the earth order reigns</u> (YP1: 00:15:12–00:15:20).</i>	<i>Там, де формальні взаємини, існують права, а там, де існують права, <u>тріумфує земний порядок</u> (МП1: 00:15:12–00:15:20).</i>
18.	<i>Your Holiness, <u>His Eminence the Cardinal Secretary of State and the Prefects of the Various Congregations</u> can't wait to make your acquaintance and to welcome you (YP1: 00:15:25–00:15:35).</i>	<i>Ваша Святосте, <u>Його Емінінцій кардинал Державний секретар і префекти різних конгрегацій</u> з нетерпінням чекають нагоди вас привітати (МП1: 00:15:25–00:15:35).</i>
19.	<i>May God, who has enlightened every heart, help you to know your sins and trust <u>His mercy</u></i>	<i>Нехай же світло Господнє осяє ваше серце, прийме гріхи ваші і обдарує <u>милістю своєю</u></i>

	(YP1: 00:15:42–00:15:48).	(МП1: 00:15:42–00:15:48).
20.	<i>Tommasino, don't waste my time. My <u>sins</u> have to do with high finance and diplomacy</i> (YP1: 00:15:49–00:15:55).	<i>Томмазіно, не марнуй мій час. Мрі <u>гріхи</u> пов'язані з фінансами та дипломатією</i> (МП1: 00:15:49–00:15:55).
21.	<i>Even if I were to <u>confess</u> them, you wouldn't understand a thing</i> (YP1: 00:15:55–00:15:57).	<i>Навіть якби я тобі в них <u>сповідався</u>, ти б усе одно нічого не зрозумів</i> (МП1: 00:15:55–00:15:57).
22.	<i>I've had <u>impure thoughts</u>. – About who?</i> (YP1: 00:16:01–00:16:05)	<i>Мене відвідували <u>нечисті думки</u>. – Про кого?</i> (МП1: 00:16:01–00:16:05)
23.	<i>Impure and gerontophilic thoughts about a statue... – What sort of <u>penance</u> can I assign for that?</i> (YP1: 00:16:16–00:16:24)	<i>Нечисті і геронтофілійні думки про статуетку... – Яку ж <u>єпитимію</u> на тебе накласти?</i> (МП1: 00:16:16–00:16:24)
24.	<i>Speaking of the <u>Holy Spirit</u>, what do you think? Did He illumine the cardinals?</i> (YP1: 00:16:47–00:16:51)	<i>До речі, про <u>Святого Духа</u>, як думаєте, він освятив кардиналів?</i> (МП1: 00:16:47–00:16:51)
25.	<i>Do you really believe that the Holy Spirit elects the Pope? – We Africans, no, but we <u>Catholics</u>, yes, that is what we believe</i> (YP1: 00:16:55–00:17:03).	<i>Ви дійсно вірите, що Папу обирає Святий Дух? – Ми, африканці, ні, а от ми, <u>католики</u>, так</i> (МП1: 00:16:55–00:17:03).
26.	<i>I've never really trusted Voiello myself. He's <u>the devil incarnate</u></i> (YP1: 00:17:42–00:17:47).	<i>Особисто я йому ніколи не довіряв. Він <u>диявол в людській подобі</u></i> (МП1: 00:17:42–00:17:47).
27.	<i>Me? The entire <u>Curia</u>, a good</i>	<i>Я? Всю <u>папську курію</u>, багатьох</i>

	<i>number of nuns and priests, as well as several lay employees who work in Vatican City (YP1: 00:21:29–00:21:41).</i>	<i>монахинь і священників, а ще мирян, які працюють у Ватикані (МП1: 00:21:29–00:21:41).</i>
28.	<i>You must do something very important for <u>the eminency</u> of your pontiff (YP1: 00:22:37–00:22:41).</i>	<i>Ви повинні зробити щось украй важливе для <u>возвеличення</u> свого Понтифіка (МП1: 00:22:37–00:22:41).</i>
29.	<i>Whatever you wish, Holy Father. Tell me. – Come then, I'll tell you in <u>the confessional</u> (YP1: 00:22:41–00:22:46).</i>	<i>Усе, що забажаєте, Святий Отче. Лише скажіть. – Ходімо, я скажу вам це у <u>сповідальні</u> (МП1: 00:22:41–00:22:46).</i>
30.	<i><u>Confessional booths</u> are so beautiful. They look like little mountain huts (YP1: 00:22:47–00:22:53).</i>	<i><u>Сповідальні</u> такі красиві... Вони схожі на маленькі альпійські хатинки (МП1: 00:22:47–00:22:53).</i>
31.	<i>Here's what I want you to do. Behold the <u>Naples trinity</u>, Federico (YP1: 00:23:08–00:23:37).</i>	<i>Ви маєте зробити для мене наступне... Ось вона, <u>неаполітанська трійця</u>, Федеріко (МП1: 00:23:08–00:23:37).</i>
32.	<i>Forgive me, <u>Eminence</u>, but that was a good one. – You should laugh, but in proportion (YP1: 00:24:09–00:24:14).</i>	<i>Пробачте, <u>Ваша Еміненціє</u>, та ваші слова були справді влучними. – Смійся, але в міру (МП1: 00:24:09–00:24:14).</i>
33.	<i>A replica of the grotto of <u>Our Lady of Lourdes</u>. It's being restored (YP1: 00:27:59–00:28:04).</i>	<i>Точна копія грото <u>Люрдської Божої Матері</u>. Його реставрують (МП1: 00:27:59–00:28:04).</i>
34.	<i>From now on, you are Pope Pius</i>	<i>Відтепер ти Папа Пій XIII,</i>

	<i>XIII, <u>Father and Mother of the entire Catholic Church</u> (YP1: 00:31:02–00:31:13).</i>	<i>Батько і Мати усієї Католицької Церкви (МП1: 00:31:02–00:31:13).</i>
35.	<i>Well, Holy Father, if you agree, I would like to start with our top priorities. The most urgent of them all is your <u>first homily</u> in Saint Peter's Square (YP1: 00:32:40–00:32:52).</i>	<i>Що ж, Святий Отче, якщо ви не проти, я хотів би почати з наших пріоритетів. Найголовніший з них – ваша <u>перша проповідь</u> на Площі Святого Петра (МП1: 00:32:40–00:32:52).</i>
36.	<i>The press and <u>the faithful</u> who are coming here from every corner of the globe were all convinced that you were going to deliver your homily today (YP1: 00:33:09–00:33:19).</i>	<i>Преса і <u>віряни</u>, які прибули з усіх куточків землі, всі вони чекали на вашу проповідь сьогодні (МП1: 00:33:09–00:33:19).</i>
37.	<i>You're exactly right, Voiello. She's central. Sister Mary took me in at her <u>orphanage</u> when I was 7 years old, she raised me and she loved me (YP1: 00:36:07–00:36:18).</i>	<i>Ваша правда, Войєлло. Вона має важливе значення. Сестра Мері забрала мене до себе у <u>притулок</u>, коли мені було сім (МП1: 00:36:07–00:36:18).</i>
38.	<i>She made me <u>a good Christian</u>. A great Christian! (YP1: 00:36:18–00:36:20)</i>	<i>Вона росила і любила мене. Зробила <u>добрим християнином</u>. Великим Християнином! (МП1: 00:36:18–00:36:20)</i>
39.	<i>As you wish, Holy Father. Then, of course, there is the matter of drafting and delivering your address to <u>the College of Cardinals</u> (YP1: 00:36:41–00:36:50).</i>	<i>Як скажете, Святий Отче. Далі в порядку денному – підготовка і виголошення звернення до <u>Колегії кардиналів</u> (МП1: 00:36:41–00:36:50).</i>

40.	<i>They're all still here. They will not leave the <u>Vatican</u> until you address them (YP1: 00:36:50–00:36:55).</i>	<i>Вони все ще тут. І не покинуть <u>Ватикан</u>, доки не почують вашу промову (МП1: 00:36:50–00:36:55).</i>
41.	<i>Later. In the office of the Secretary, we have been wondering if the Holy Father would care to provide us with some indications regarding the draft of <u>an encyclical</u> (YP1: 00:36:57–00:37:10).</i>	<i>Пізніше. У Державному секретаріаті ми обговорювали, чи не зволіє Святий Отче поділитися з нами своїми побажаннями щодо проекту <u>енцикліки</u> (МП1: 00:36:57–00:37:10).</i>
42.	<i>The <u>prefects of the various congregations</u> are of course eager to see you with their own eyes (YP1: 00:37:12–00:37:18).</i>	<i>Префекти різноманітних <u>конгрегацій</u>, певна річ, не можуть дочекатися, щоб побачити вас на власні очі (МП1: 00:37:12–00:37:18).</i>
43.	<i>No, now. First off, I want to meet the Prefect for <u>the Congregation for the Clergy</u> (YP1: 00:37:23–00:37:50).</i>	<i>Передусім я хочу зустрітися з префектом <u>Конгрегації у справах духовництва</u> (МП1: 00:37:23–00:37:50).</i>
44.	<i>Holy Father, Holy Father, smoking is not allowed in <u>the papal palace!</u> (YP1: 00:38:39–00:38:44)</i>	<i>Святий Отче, Святий Отче, у Папському палаці заборонено палити! (МП1: 00:38:39–00:38:44)</i>
45.	<i>You will be in charge of politics, finance, <u>theology</u>, appointments and promotions (YP1: 00:40:04–00:40:13).</i>	<i>Ви відповідатимете за політику, фінанси, <u>теологію</u>, призначення на посади і підвищення (МП1: 00:40:04–00:40:13).</i>
46.	<i>I will take care of worldly matters, travel, <u>adulation of the masses</u>,</i>	<i>Я ж клопотатимуся світськими справами, поїздками, <u>схилянням</u></i>

	<i>celebrations</i> (YP1: 00:40:13–00:40:15).	<i>мас і святковими церемоніями</i> (МП1: 00:40:13–00:40:15).
47.	<i>Three: the Vatican must immediately buy back the papal tiara from the <u>basilica</u> in Washington DC, which my predecessors, who favoured sobriety over tradition, imprudently let go</i> (YP1: 00:40:55–00:41:09).	<i>Третє: Ватикан має негайно викупити папську тіару з <u>базиліки</u> у Вашингтоні, котрої мої попередники, які ставили поміркованість вище за традиції, так необачно позбулися</i> (МП1: 00:40:55–00:41:09).
48.	<i>And four... Sister Mary will also look after you. She will oversee all your activities and report directly back to me. She will be your <u>guardian angel</u></i> (YP1: 00:41:10–00:41:27).	<i>І четверте... Сестра Мері також наглядатиме і за вами. Вона контролюватиме кожен ваш крок, про що доповідатиме особисто мені. Вона буде вашим <u>янголом-охоронцем</u></i> (МП1: 00:41:10–00:41:27).
49.	<i>She was a woman who did not scorn <u>wickedness</u></i> (YP1: 00:43:00–00:43:03).	<i>Вона була жінкою, яка не цуралася <u>зріховності</u></i> (МП1: 00:43:00–00:43:03).
50.	<i>And it had the effect of creating a son <u>full of goodness</u></i> (YP1: 00:43:05–00:43:07).	<i>І, як наслідок, це породило сина, <u>сповненого доброчесності</u></i> (МП1: 00:43:05–00:43:07).
51.	<i>I've inquired about you. Everyone tells me you are a shining example of <u>goodness</u></i> (YP1: 00:43:07–00:43:12).	<i>Я порозпитував про вас. Усі запевняють, що ви – яскравий приклад <u>доброти</u></i> (МП1: 00:43:07–00:43:12).
52.	<i>It's as if time were dead. Speaking of that time, the other day, during the <u>Conclave</u>, I read an Italian</i>	<i>Час тут ніби помер. Стосовно часу. Днями, під час <u>конклаву</u>, я читав італійську газету</i>

	<i>newspaper</i> (YP1: 00:45:19–00:45:31).	(МП1: 00:45:19–00:45:31).
53.	<i>Your Holiness, I'm just a poor, simple priest, and <u>the secret of the confessional</u> is the only respectable thing I have</i> (YP1: 00:49:17–00:49:27).	<i>Ваша Святосте, я всього лише простий бідний священик, і <u>таємниця сповіді</u> – це єдина річ, яка надає мені бодай якоїсь поважності</i> (МП1: 00:49:17–00:49:27).
54.	<i>Today. But think of tomorrow. <u>Scarlet robes</u> and the ring are in your future</i> (YP1: 00:49:27–00:49:33).	<i>Сьогодні. Та подумайте про завтра. Про майбутнє. <u>Червону накидку</u> та перстень</i> (МП1: 00:49:27–00:49:33).
55.	<i>The <u>cardinalship</u>, my dear. Which is much more respectable.</i>	<i>Про <u>титул кардинала</u>, мій любий. Що набагато поважніше</i> (МП1: 00:49:35–00:49:39).
56.	<i>I should have followed my instincts and broken open <u>the alms box</u> and then spent all the money on a good plastic surgeon</i> (YP2: 00:02:59–00:03:06).	<i>Слід було піддатися пориву, зламати <u>скриню для пожертв</u> і витратити всі кошти на пластичного хірурга</i> (МП2: 00:02:59–00:03:06).
57.	<i>No! If I hadn't become <u>a nun</u>, I never would have raised my two precious jewels: you and Lenny</i> (YP2: 00:03:08–00:03:16).	<i>Ні, якби я не стала <u>черницею</u>, я б ніколи не виростила своїх двох перлин: тебе і Ленні</i> (МП2: 00:03:08–00:03:16).
58.	<i>The Pope is a jewel. I'm just a bungling <u>missionary priest</u></i> (YP2: 00:03:17–00:03:20).	<i>Перлина – це Папа. я ж просто бездарний <u>священик-місіонер</u></i> (YP2: 00:03:17–00:03:20).
59.	<i>Don't you like it here? – This place</i>	<i>Тобі тут не подобається? – Тут</i>

	<i>smells like <u>incense</u> and death</i> (YP2: 00:04:03–00:04:05).	<i>пахне <u>ладаном</u> і смертю</i> (МП2: 00:04:03–00:04:05).
60.	<i>At the risk of seeming too materialistic, Your Eminence, do you know how much <u>the Vatican coffers</u> lose for every day that passes without any new papal merchandizing on the market?</i> (YP2: 00:04:50–00:05:00)	<i>Не хочу здатися меркантильною, Ваша Еміненціє, та чи відомо вам, скільки щодня втрачає <u>скарбниця Ватикану</u>, не просуваючи нових папських товарів на ринок?</i> (МП2: 00:04:50–00:05:00)
61.	<i>Did you know that when <u>the Archbishop</u> of Boston would visit Harvard, he'd boast to everyone that he never washed his feet?</i> (YP2: 00:06:58–00:07:06)	<i>Вам відомо, що коли Бостонський <u>архієпископ</u> відвідував Гарвард, він усім вихвалявся, що ніколи не мив ніг?</i> (МП2: 00:06:58–00:07:06)
62.	<i>And Harvard is a place in decline, where you were taught <u>to lower yourselves</u></i> (YP2: 00:10:40–00:40:42).	<i>А Гарвард – це місце занепаду, де вас навчали, як <u>занапастити</u> себе</i> (МП2: 00:10:40–00:40:42).
63.	<i>Whereas here, in the Vatican, we try <u>to elevate ourselves</u></i> (YP2: 00:10:48–00:40:52).	<i>У той час як тут, у Ватикані, ми намагаємося <u>звеличуватися</u></i> (МП2: 00:10:48–00:40:52).
64.	<i>Look joyfully upon him, and remember what <u>Saint Augustine</u> said: “If you want to see God, you have the means to do it”</i> (YP2: 00:23:35–00:23:47).	<i>Погляньте на нього з радістю і згадайте слова <u>Святого Августина</u>: «Якщо хочете побачити Господа, у вас є все, що для цього треба»</i> (МП2: 00:23:35–00:23:47).
65.	<i>Let's not forget that Pius XI considered Mussolini to be a man of</i>	<i>Не будемо забувати, що Пій XI вважав Муссоліні людиною</i>

	<i>divine providence</i> (YP2: 00:25:43–00:25:49).	<i>божественного провидіння</i> (МП2: 00:25:43–00:25:49).
66.	<i>But I've come to the right place, though: a city state filled with <u>lost souls</u> who have never really lived</i> (YP2: 00:34:01–00:34:08).	<i>Але я потрапила у правильне місце: держава-місто <u>загублених душ</u>, які ніколи так і не жили</i> (МП2: 00:34:01–00:34:08).
67.	<i>Did you really think I'd accept your charity? – <u>Charity</u>? I don't have the power to make you pope, Michael</i> (YP2: 00:38:03–00:38:09).	<i>Ти справді вважаєш, що я прийму твою милостиню? – <u>Милостиню</u>? Не в моїх силах зробити тебе папою, Майкле</i> (МП2: 00:38:03–00:38:09).
68.	<i>It's not true that you don't have the power to make me pope. You do. – What? – <u>Resign</u>. I'll win in the next Conclave</i> (YP2: 00:38:10–00:38:21).	<i>Неправда, що не у твоїх силах. У твоїх. – Що? – <u>Зречися престолу</u>. А я переможу на наступному Конклаві</i> (МП2: 00:38:10–00:38:21).
69.	<i>What do you see? – <u>God's plan</u>. A complex architecture that depends on you, Your Holiness</i> (YP2: 00:40:15–00:40:58).	<i>Що саме ви бачите? – <u>Задум Господа</u>. Складну структуру, яка залежить від вас, Ваша Святосте</i> (МП2: 00:40:15–00:40:58).
70.	<i>Without God... you are as good as dead. Dead, <u>abandoned strays</u> wandering the streets</i> (YP2: 00:51:15–00:51:27).	<i>Без Бога... ви все одно, що мертві. Мертві, <u>покинуті заблудьки</u>, які веештаються вулицями</i> (МП2: 00:51:15–00:51:27).
71.	<i>Help me, God. Help me <u>atone</u> for all the wrong I'll have to do in order to save the Church</i> (YP2: 00:53:44–00:53:50).	<i>Допоможи мені, Господи. Допоможи <u>спокутувати провину</u> за все зло, яке я маю зробити для порятунку Церкви</i>

		(МП2: 00:53:44–00:53:50).
72.	<i>Lord, I don't care with what means, <u>licit or illicit</u>, they're all fine, I don't care about the Holy Spirit, whether He illumines me or not</i> (YP3: 00:01:17–00:01:29).	<i>Господи, мені байдуже, якими <u>иляхами</u>, <u>праведними</u> чи <u>неправедними</u> – усі вони однакові; мені байдуже, освятить мене Святий Дух чи ні</i> (МП3: 00:01:17–00:01:29).
73.	<i>I don't care if you think I'm weak, or a scoundrel, I don't care about <u>loving my neighbor as myself</u>, I will never love my neighbor as myself</i> (YP3: 00:01:37–00:01:47).	<i>Мені байдуже, чи вважаєш ти мене слабким або ж негідником, мені байдуже на <u>любов до ближнього свого</u>, Я ніколи не любитиму ближнього так, як себе</i> (МП3: 00:01:37–00:01:47).
74.	<i>And if I've <u>sinned by presumption</u>, I ask Your forgiveness now</i> (YP3: 00:07:39–00:07:42).	<i>І якщо я <u>згрішив</u> із <u>самовпевненості</u>, я зараз прошу Твого прощення</i> (МП3: 00:07:39–00:07:42).
75.	<i>And if I have abused my power, I ask You to take it from me now. Forgive me, <u>Lord</u>, illumine me</i> (YP3: 00:07:55–00:07:59).	<i>І якщо я зловживав своєю владою, то цієї ж миті відбери у мене її. Пробач мене, <u>Господи</u>, освяти мене</i> (МП3: 00:07:55–00:07:59).
76.	<i><u>Blessed Father</u>, this is a very useful object, but only if you open it</i> (YP3: 00:15:26–00:15:33).	<i><u>Благословенний Отче</u>, це дуже корисний предмет, але вам його треба відкрити</i> (МП3: 00:15:26–00:15:33).
77.	<i>I'm an orphan. And orphans are never young. But the majority of the <u>churchgoers</u> are not orphans</i> (YP3: 00:16:37–00:16:47).	<i>Я – сирота. А сироти ніколи не бувають молодими. Але більшість <u>парафіян</u> – не сироти</i> (МП3: 00:16:37–00:16:47).

78.	<i>He needs you and you refuse to help him in the name of your <u>bottomless vanity</u> (YP3: 00:21:27–00:21:31).</i>	<i>Ти йому потрібен, але ти відмовляєшся йому допомагати в ім'я свого <u>бездонного марнославства</u> (МПЗ: 00:21:27–00:21:31).</i>
79.	<i>You will answer for this, before God and in your <u>ravaged conscience</u> (YP3: 00:21:31–00:21:33).</i>	<i>За це ти відповіси перед Господом і перед своєю <u>спустошеною совістю</u> (YP3: 00:21:31–00:21:33).</i>
80.	<i>I, Pius XIII, Bishop of Rome, Vicar of Jesus Christ, Successor of the Prince of the Apostles, Supreme Pontiff of the <u>Universal Church</u>, Primate of Italy, Archbishop and Metropolitan of the Province of Rome, Sovereign of the State of Vatican City, and Servant of the Servants of God, wish to inform you of my total indifference to your doubts and criticism (YP3: 00:22:56–00:23:09)</i>	<i>Я, Пій XIII, Єпископ Риму, Вікарій Ісуса Христа, Наступник Князя Апостолів, Верховний Понтифік <u>Вселенської Церкви</u>, Предстоятель Італії, Архієпископ і Митрополит Римської провінції, Суверен Держави Ватикан, і Слуга Слуг Божих, хотів би вам заявити про свою повну байдужість до ваших сумнівів і критики (МПЗ: 00:22:56–00:23:09)</i>
81.	<i>In light of which I deem it necessary to reiterate my <u>infallibility</u> in contrast to your <u>human fallibility</u> (YP3: 00:23:09–00:23:16).</i>	<i>У світлі чого вважаю за необхідне знову наголосити на своїй <u>непогрішимості</u>, на відміну від вашого <u>грішного людського єства</u> (МПЗ: 00:23:09–00:23:16).</i>
82.	<i>Is this Pope claiming <u>divine status</u>? (YP3: 00:23:16–00:23:19)</i>	<i>Папа наполягає на своєму <u>божественному статусі</u>? (МПЗ: 00:23:16–00:23:19)</i>
83.	<i>And by virtue of the prerogative,</i>	<i>І в силу прерогативи, яка</i>

	<i>which is <u>dogmatically</u> sanctioned by the supremacy of the Roman Pontiff, I will not tolerate any delays or compromises as I carry out my plan (YP3: 00:23:22–00:23:36).</i>	<i>догматично закріпила верховенство Римського Понтифіка, я не терпітиму жодних затримок чи компромісів на шляху до втілення свого задуму (МП3: 00:23:22–00:23:36).</i>
84.	<i>Absence is presence. These are the fundamentals of <u>mystery</u> (YP3: 00:25:57–00:26:07).</i>	<i>Відсутність є присутністю. Це основи <u>таїнства</u> (МП3: 00:25:57–00:26:07).</i>
85.	<i>Out there, everyone must learn that it takes <u>sacrifice and suffering</u> to find God (YP3: 00:26:18–00:26:27).</i>	<i>Там, внизу, кожен мусить зрозуміти, що пошуки Бога потребують <u>жертв і страждань</u> (МП3: 00:26:18–00:26:27).</i>
86.	<i>Haven't you ever been in the <u>Apostolic Palace</u> before? (YP3: 00:30:40–00:30:43)</i>	<i>Хіба ти раніше ніколи не була в <u>Апостольському Палаці</u>? (МП3: 00:30:40–00:30:43)</i>
87.	<i>Because it's not enough to just love it, you also need to <u>perceive</u> it (YP3: 00:32:05–00:32:19).</i>	<i>Замало, щоб вона просто подобалася, її необхідно <u>пізнати</u> (МП3: 00:32:05–00:32:19).</i>
88.	<i>Holy Father, I am sure that there is no need to remind you that the cardinals are expecting your <u>speech of thanks</u> and to be sent home (YP3: 00:34:22–00:34:29).</i>	<i>Святий Отче, впевнений, немає потреби вам нагадувати, що кардинали чекають на вашу <u>подячну промову</u>, аби потім повернутися додому (МП3: 00:34:22–00:34:29).</i>
89.	<i>What about the <u>papal tiara</u> from Washington? (YP3: 00:34:33–00:34:36)</i>	<i>Що там з <u>папською тіарою</u> з Вашингтона? (МП3: 00:34:33–00:34:36)</i>
90.	<i>Among the many things that are fair,</i>	<i>Серед інших справедливих речей</i>

	<i>let's also remember that the American <u>seminaries</u> run by Kurtwell provide forty percent (YP3: 00:34:56–00:35:05).</i>	<i>давайте не забувати, що американські <u>семінарії</u> Куртвелла забезпечують нас 40 відсотками всіх нових священиків Північної Америки (МП3: 00:34:56–00:35:05).</i>
91.	<i>On Thursday, the Holy Father is scheduled to <u>baptize</u> ninety children from all over Europe (YP3: 00:35:37–00:35:43).</i>	<i>У четвер Святий Отець має <u>хрестити</u> 90 дітей зі всієї Європи (МП3: 00:35:37–00:35:43).</i>
92.	<i>In light of the statements made at the press conference, newspapers around the world have just begun to <u>unleash holy hell</u> (YP3: 00:35:56–00:36:06).</i>	<i>У світлі заяв, зроблених на прес-конференції, газети всього світу почали говорити про <u>Геєну</u> (МП3: 00:35:56–00:36:06).</i>
93.	<i>Well, that's always the first step on the <u>path to paradise</u> (YP3: 00:36:05–00:36:10).</i>	<i>Що ж, це завжди перший крок на <u>шляху до раю</u> (МП3: 00:36:05–00:36:10).</i>
94.	<i>Are you telling me that you're behaving irrationally with the faithful, <u>the Vatican Curia</u>, and the mass media because you were kept out of the loop on the behind-the-scenes machinations that led to your election? (YP3: 00:37:40–00:37:52)</i>	<i>Хочете сказати, ви нерозумно поведіться – з вірянами, з <u>Римською Курією</u>, з мас-медіа – лише тому, що вас лишили за бортом махінацій, котрі призвели до вашого обрання? (МП3: 00:37:40–00:37:52)</i>
95.	<i>In truth, the Holy Spirit... You were not supposed to be <u>the man of the Providence</u>, you were supposed to be the Pope of compromise</i>	<i>Насправді, Святий Дух... Ви не повинні були стати <u>людиною Провидіння</u>, ви мали стати Папою компромісу</i>

	(YP3: 00:38:10–00:38:25).	(МП3: 00:38:10–00:38:25).
96.	<i>And you, outside of these walls, will be <u>a lost man</u>, because you are a fearful man (YP3: 00:51:21–00:51:30).</i>	<i>А за цими стінами ви станете <u>втраченою людиною</u>, тому що ви людина <u>полохлива</u> (МП3: 00:51:21–00:51:30).</i>
97.	<i>I understood that I want <u>Catholics</u> in love and I no longer want to see disappointment in their eyes (YP3: 00:53:21–00:53:28).</i>	<i>Я зрозумів, що хочу бачити в <u>католиках</u> любов, і більше не хочу бачити в їхніх очах розчарування (МП3: 00:53:21–00:53:28).</i>
98.	<i>If you don't mind my saying so, you're <u>diabolical</u> (YP10: 00:04:37–00:04:41).</i>	<i>Якщо дозволите, я скажу, ви <u>ще той диявол</u> (МП10: 00:04:37–00:04:41).</i>
99.	<i>How did it go with <u>the Patriarch of Moscow</u>? (YP10: 00:04:46–00:04:49)</i>	<i>Як пройшла зустріч з <u>Патріархом Московським</u>? (МП10: 00:04:46–00:04:49)</i>
100.	<i><u>God Almighty</u>, what atrocity can I have committed to deserve that? (YP10: 00:05:17–00:05:18).</i>	<i><u>Всевишній</u>, яке злодіяння я вчинив, аби заслужити таку кару? (МП10: 00:05:17–00:05:18)</i>

SUMMARY

The research relevance is predetermined by both the need for comprehensive analysis of confessional lexis as linguistic and translation issue, and the topicality of the problems of rendering the TV series “Young Pope” in translation.

The research **aim** is to analyze confessional lexis as linguistic and translation issue based on Ukrainian translation of the TV series “Young Pope”.

The research **objectives** are as follows:

- 1) to define the notion of religious discourse and explore religious discourse from the standpoint of translation studies;
- 2) to characterize the confessional style and peculiarities of its functioning;
- 3) to study the features of rendering religious text and confessional lexis;
- 4) to present the semantic systematicity of the confessional lexis in the English TV series “Young Pope”;
- 5) to analyze the means of forming confessional lexis in the English TV series “Young Pope”;
- 6) to define the functions of the confessional lexis in the English TV series “Young Pope”;
- 7) to investigate the equivalent translation of confessional lexis;
- 8) to study lexical, lexical and semantic, and grammatical transformations as a means of rendering confessional lexis in translation.

The object of the study is a confessional lexis in the TV series “Young Pope” and its subtitled translation by Jaroslav Prokopenko (for the Charming Lantern community).

The subject of the research is the semantics, structure, functions and means of translating confessional lexis in the TV series “Young Pope”.

Research methods include semantic, structural, etymological and pragmatic analysis in determining the linguistic characteristics of confessional lexis in the TV

series, as well as translation analysis as a means of analyzing features of its rendering in the Ukrainian translation.

The scientific novelty of the study is justified, first of all, by the fact that the confessional lexis in the work is analyzed on the basis of the most recent material – a comedy series about the Pope which expands the aspects of the confessional lexis beyond purely church communication. The paper defines the functions of confessional lexis in a comedy TV series which is also a novelty for modern linguistics, and translation analysis presents a novelty for the practical translation of TV series in general.

The practical value of the paper is that it contributes to the further development of the issues of equivalence in the translation of confessional lexis from one language to another. The paper can also be a contribution to language disciplines such as stylistics and discourse analysis.

The practical value of the research also lies in the possibility of using the results obtained in the teaching such subjects as general linguistics, lexicology, stylistics, etc., as well as in specialized courses in teaching special vocabulary.

The structure of master's qualification paper. The master's qualification paper consists of an introduction, three chapters with conclusions for them, conclusions for the whole paper, three lists of sources used, annex and summary.

Confessional lexis is a component of religious discourse. Religious discourse is defined as the unity of all speech acts pertaining to the sphere of religion, situational and cultural contexts in which these speech acts are carried out. Religious discourse refers to institutional discourse; it is characterized by cliché structure, hierarchy of participants, chronotope, certain norms of behavior. A communicative act in religious discourse is expressed through the communication of a person with God or a person with a person on religious topics.

A component of religious discourse is confessional speech which is thematically specific, standard, clearly expressed specific vocabulary. The features of confessional lexis include the use of labeled words, word-symbols, borrowing

from other languages, common synonymy, periphrasis, epithets, antilexemes and more.

Religious translation is no different from ordinary translation, it opens a foreign culture, is based on specific purposes and does not perform similar communicative functions in modern societies; such texts can be translated as sacred or literary and artistic. The main difficulties in translating confessional lexis are caused by the presence of proper names, borrowings and realia.

The confessional lexis presented in the TV series “Young Pope” is a system of interrelated elements that belong to such lexical and semantic groups: “God, holy and divine entities”, “divine nature”, “clergy representatives”, “churchgoers”, “church and its institutions”, “worship”, “official appeals”, “virtues”, “sins and punishments”, “religious activity and individual actions”, “proper names”, and “theory of religion”. The basic lexical and semantic groups of confessional lexis units are “clergy representatives” (17%), “church and its institutions” (16%), “sins and punishment” (12%), “God, holy and divine entities” (9%), “churchgoers” (8%) and “religious activity and individual actions” (8%).

The units of confessional lexis in the TV series are represented by four structural groups: 1) one-component units; 2) two-component units; 3) three-component units; 4) phrases. The confessional lexis in the TV series “Young Pope” is mostly represented by one-component units (55%) – simple words (15%), words formed using affixation (13%), and borrowing (11%). Two-component units are observed in 39% of the analyzed cases. The main schemes for forming two-component units are “adjective + noun” (16%) and “noun + noun” (12%). Phrases (5%) and three-component units (1%) are the least frequent.

The confessional lexis in the TV series can perform many different functions, depending on the features of the speaker and his approach to such vocabulary. The functions of confessional lexis in the series include: nominative (naming), identifying (distinguishing a group of people among others), esoteric (creating a community feelings of solidarity), evaluative (transferring the attitude of the character to other characters), expressive (expressing the characters’

feelings), creating contrast (non-coincidence between the divine and the rational worlds), and the function of creating a comic (making jokes and entertaining the viewer and other characters).

Rendering in translation the confessional lexis of English TV series “Young Pope” is carried out equally with the use of lexical and lexical and semantic translation transformations (35% per each). At the lexical level, rendering of confessional lexis involves the mechanical transfer of it during translation. The lexical and semantic transformations used in rendering the confessional lexis in the Ukrainian translations are mainly caused by differences in the lexical systems of the two languages, differences in their stylistic norms, rules of syntagmatic compatibility of lexemes. Among the lexical transformations, the most productive is loan translation (22%), among the lexical and semantic ones – differentiation (17%).

Grammatical transformations are used in 19% of cases, the main ones being addition (9%) and grammatical substitutions (7%). These means are primarily caused by the differences in the lexical and semantic systems of both languages and the lack of one-word correspondences.

When rendering the confessional lexis in the TV series “Young Pope”, equivalents (11%) are an effective way of translating units that denote basic religious concepts, such as religious practices, church actions, names of God and other sacred entities. Their use is caused by fact that confessional lexis is one of the most ancient lexical systems, and the main religion in both Europe and Ukraine is Christianity, and therefore, there is certain commonality of conceptual systems of confessional lexis in English and Ukrainian.

The study shows broad prospects for further research of confessional lexis in films and TV series. It is obvious that in such works the specificity of confessional lexis functioning changes, so an important aspect of studying confessional lexis in further studies is the comparative analysis of its load and the specificity of translation in different types of discourse.